EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 26. 10. 2021
COM(2021) 962 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom v roku 2020 podľa článku 10 ods. 5 a článku 21 ods. 2 smernice 2003/87/ES [zmenenej smernicou 2009/29/ES a smernicou (EÚ) 2018/410]

{COM(2021) 950 final} - {SWD(2021) 308 final}

Obsah

Zoznam akronymov a skratiek 2

1. ÚVOD 3

2. INFRAŠTRUKTÚRA A ZAMERANIE SYSTÉMU EU ETS 4

2.1. Register EÚ a protokol transakcií Európskej únie 5

3. FUNGOVANIE TRHU S UHLÍKOM 7

3.1. Ponuka: kvóty uvedené do obehu 7

3.1.1. Strop 7

3.1.2. Bezodplatné prideľovanie emisných kvót 10

3.1.3. Obchodovanie s kvótami formou aukcie 12

3.1.4. Výnimka z úplného obchodovania s kvótami na účely výroby elektrickej energie a tepla 15

3.1.5. Program NER300 18

3.1.6. Inovačný fond 19

3.1.7. Modernizačný fond 20

3.1.8. Kompenzácia nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého 20

3.1.9. Medzinárodné kredity 23

3.2. Dopyt: kvóty stiahnuté z obehu 24

3.2.1. Znižovanie emisií 24

3.2.2. Dosiahnutie rovnováhy medzi ponukou a dopytom 28

4. LETECKÁ DOPRAVA 30

5. DOHĽAD NAD TRHOM 34

6. MONITOROVANIE, NAHLASOVANIE A OVEROVANIE EMISIÍ 36

7. PREPOJENIE SYSTÉMU EU ETS A ŠVAJČIARSKEHO SYSTÉMU ETS 38

8. ÚČINKY VYKONÁVANIA SMERNICE O ENERGETICKEJ EFEKTÍVNOSTI A NÁRODNÝCH ENERGETICKÝCH A KLIMATICKÝCH PLÁNOV NA SYSTÉM EU ETS 41

8.1. Vplyv vykonávania smernice o energetickej efektívnosti na systém EU ETS 41

8.2. Vplyv vykonávania národných energetických a klimatických plánov na systém EU ETS 44

9. ZÁVERY A VÝHĽAD DO BUDÚCNOSTI 45

Zoznam akronymov a skratiek

AVR	nariadenie o akreditácii a overovaní
DN NPE	dlhový nástroj v rámci Nástroja na prepájanie Európy
CEM	systémy kontinuálneho merania emisií
CINEA	Európska výkonná agentúra pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie
CO_2	oxid uhličitý
CO_2eq	ekvivalent oxidu uhličitého
CORSIA	systém kompenzácie a znižovania emisií CO_2 v medzinárodnom letectve
CP2	druhé záväzné obdobie Kjótskeho protokolu
EA	Európska spolupráca pre akreditáciu
EHP	Európsky hospodársky priestor
EED	smernica o energetickej efektívnosti
EEX	European Energy Exchange (Európska energetická burza)
EIB	Európska investičná banka
ESMA	Európsky orgán pre cenné papiere a trhy
EÚ27	členské štáty Európskej únie
EU ETS	systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii
EUTL	protokol transakcií Európskej únie
GHG	skleníkové plyny
ICAO	Medzinárodná organizácia civilného letectva
ICE	InterContinental Exchange Futures Europe (burza na elektronické obchodovanie s opciami a futuritami)
InnovFin EDP	energetické demonštračné projekty InnovFin
MAR	nariadenie o zneužívaní trhu
MiFID2	smernica o trhoch s finančnými nástrojmi
MiFIR	nariadenie o trhoch s finančnými nástrojmi
MRR	nariadenie o monitorovaní a nahlasovaní
MSR	trhová stabilizačná rezerva
N_2O	oxid dusný
NEKP	národné energetické a klimatické plány
NER	rezerva pre nových účastníkov
OTC	mimoburzové trhy
PFC	úplne fluórované uhľovodíky
SARP	štandardy a odporúčania CORSIA
TNAC	celkové množstvo kvót v obehu
UK	Spojené kráľovstvo
UNFCCC	Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov o zmene klímy

1. ÚVOD

Systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii (systém EU ETS) je od roku 2005 základným kameňom stratégie EÚ zameranej na zníženie emisií skleníkových plynov (GHG). Od jeho spustenia v roku 2005 emisie v priemyselných odvetviach výroby elektrickej energie a tepla, ako aj v energeticky náročných priemyselných odvetviach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS, klesli približne o 43 %[1]. Systém spolu s inými právnymi predpismi, napr. o obnoviteľných zdrojoch energie[2] a energetickej efektívnosti[3], výrazne prispel k dosiahnutiu celkového cieľa EÚ znížiť emisie GHG do roku 2020 o 20 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. EÚ prekročila tento cieľ a v roku 2020 znížila emisie GHG na úroveň hodnôt približne o 31 %[4] nižších než v roku 1990.

V júli 2021 Komisia prijala balík návrhov na plnenie Európskej zelenej dohody[5]. Cieľom návrhov je pripraviť politiky EÚ v oblasti klímy, energetiky, využívania pôdy, dopravy a zdaňovania na úlohu zníženia čistých emisií GHG do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami z roku 1990. Systém EU ETS zohrá pri dosahovaní tohto cieľa podstatnú úlohu. Balík obsahuje návrh zvýšiť ambíciu systému EU ETS o nový cieľ: zníženie emisií do roku 2030 o 61 %[6] pod úrovne z roku 2005 (v porovnaní so súčasnými 43 % pod úrovňami z roku 2005), nižší strop celkových emisií a prudšie ročné zníženie emisií o 4,2 % namiesto súčasnej úrovne 2,2 % za rok[7]. Návrhom revízie systému EU ETS sa rozširuje aj jeho pokrytie o emisie z námornej dopravy a navrhuje sa v ňom nový samostatný systém obchodovania s emisiami s cieľom zahrnúť emisie z palív používaných v odvetví cestnej dopravy a v sektore budov[8].

Samostatným návrhom sa posilňuje trhová stabilizačná rezerva (MSR)[9], mechanizmus, ktorým sa rieši prebytok kvót nahromadených v systéme EU ETS od roku 2019, a zlepšuje sa odolnosť systému proti zásadným šokom úpravou ponuky kvót, ktoré majú byť predmetom aukcie.

---

1 Do konca roka 2020 pre EÚ27 + Spojené kráľovstvo + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko (rozsah pôsobnosti v rámci systému EU ETS do 31. decembra 2020).

2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).

3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 210).

4 Zníženie emisií v prípade EÚ27. V prípade EÚ27 + Spojené kráľovstvo bol pokles o 32,5 % pod úrovne z roku 1990.

5 Plníme prísľub Európskej zelenej dohody, 14.7.2021.

6 Tento cieľ zahŕňa navrhované rozšírenie rozsahu pôsobnosti systému EU ETS na odvetvie námornej dopravy.

7 Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a nariadenie (EÚ) 2015/757, COM(2021) 551 final.

8 COM(2021) 551 final (ako je uvedené vyššie).

9 Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie (EÚ) 2015/1814, pokiaľ ide o množstvo kvót, ktoré sa má umiestniť do trhovej stabilizačnej rezervy pre systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii do roku 2030, COM(2021) 571 final.

Dvomi ďalšími návrhmi z júlového balíka sa posilňuje systém EU ETS pre leteckú dopravu[10], aby sa zaistilo, že toto odvetvie prispeje k cieľu EÚ v oblasti zníženia emisií a aby sa systém kompenzácie a znižovania emisií uhlíka v medzinárodnom letectve (systém CORSIA) vykonával v právnych predpisoch EÚ spôsobom, ktorý je konzistentný s cieľmi EÚ v oblasti klímy do roku 2030.

Táto správa o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom sa predkladá v súlade s článkom 10 ods. 5 a článkom 21 ods. 2 smernice 2003/87/ES (smernica o EU ETS)[11]. Vzťahuje sa na rok 2020 a prvú polovicu roka 2021 (do 30. júna 2021); keďže rok 2020 je posledným rokom fázy 3 systému EU ETS (2013 – 2020), správa poskytuje aj prehľad významných trendov vývoja v tomto období.

V správe sa skúmajú významné zníženia emisií dosiahnuté počas fázy 3 a ich stimuly (oddiel 3.2.1) a analyzuje sa úloha MSR pri znižovaní prebytku kvót nahromadených v systéme EU ETS (oddiel 3.2.2). Zdôrazňujú sa v nej aj významné trendy vývoja fázy 3 v oblastiach leteckej dopravy (oddiel 4), bezodplatného prideľovania emisných kvót (oddiel 3.1.2), obchodovania s kvótami formou aukcie, príjmov vyplývajúcich z aukcií a ich využitia (oddiel 3.1.3), nástrojov financovania v rámci systému EU ETS (oddiely 3.1.4 až 3.1.8), dohľadu nad trhom (oddiel 5) a účinnosti vykonávania systému EU ETS v zúčastnených krajinách (oddiel 6). Správa obsahuje dva nové oddiely: v oddiele 7 sa opisuje prepojenie medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS a skúma účinok tohto prepojenia na oba trhy s uhlíkom a v oddiele 8 sa skúma vplyv vykonávania smernice 2012/27/EÚ zmenenej smernicou (EÚ) 2018/2002[12] (smernica o energetickej efektívnosti) a národných energetických a klimatických plánov (NEKP) z roku 2019 na systém EU ETS.

Pokiaľ nie je uvedené inak, údaje použité v tejto správe sú údaje, ktoré boli buď verejne dostupné, alebo boli Komisii k dispozícii do konca júna 2021. Správa obsahuje údaje z roku 2020 týkajúce sa Spojeného kráľovstva (UK) s cieľom ukázať rozsah pôsobnosti systému EU ETS do 31. decembra 2020. Technické a opisné informácie o systéme EU ETS sú uvedené v dodatkoch k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe.

2. INFRAŠTRUKTÚRA A ZAMERANIE SYSTÉMU EU ETS

Počas fázy 3 systému EU ETS (2013 – 2020) sa systém vzťahoval na 28 členských štátov EÚ (vrátane Spojeného kráľovstva) a tri krajiny EZVO – Island, Lichtenštajnsko a Nórsko. Od 1. januára 2021 sa systém EU ETS vzťahuje na 27 členských štátov a na Island,

[10] Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o príspevok leteckej dopravy k cieľu Únie v oblasti znižovania emisií v celom hospodárstve a ktorou sa primerane vykonáva globálne trhové opatrenie, COM(2021) 552 final, a návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o oznamovanie kompenzácie v súvislosti s globálnym trhovým opatrením pre prevádzkovateľov lietadiel so sídlom v Únii, COM(2021) 567 final.

[11] Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003, o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32).

[12] Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 210).

Lichtenštajnsko a Nórsko a rovnako na zariadenia na výrobu elektriny v Severnom Írsku. Od 1. januára 2020 je systém EU ETS prepojený aj so švajčiarskym trhom s uhlíkom (pozri oddiel 7).

Systém EU ETS celkovo reguluje emisie z vyše 10 400 elektrární a teplární a výrobných zariadení, ako aj od približne 350 prevádzkovateľov lietadiel, ktoré lietajú medzi letiskami Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) a z EHP do Švajčiarska a Spojeného kráľovstva. Hoci na začiatku fázy 3 sa systém EU ETS vzťahoval na približne polovicu všetkých emisií GHG v EÚ, v súčasnosti tento podiel predstavuje približne 36 %. Podrobný prehľad pokrytia systému EU ETS vo fáze 3 je dostupný v dodatku 1 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe.

2.1. Register EÚ a protokol transakcií Európskej únie

V rámci registra Únie a protokolu transakcií Európskej únie (EUTL) sa sleduje vlastníctvo všeobecných kvót a kvót pre leteckú dopravu, pričom sa na tento účel zaznamenávajú množstvá držané na účtoch a transakcie medzi účtami. V týchto systémoch sa zaznamenávajú aj emisie zo stacionárnych (elektrárenských, teplárenských a priemyselných) zariadení a z činností prevádzkovateľov lietadiel, ako aj plnenie povinností vyplývajúcich z týchto emisií. Obidva systémy vedie a spravuje Komisia, kým kontaktným miestom pre majiteľov a zástupcov účtov (spoločnosti a jednotlivci) ostávajú vnútroštátni správcovia registra v zúčastnených krajinách. Zatiaľ čo v registri EÚ sa vedú účty a zaznamenávajú informácie o plnení povinností, prostredníctvom EUTL sa automaticky kontrolujú, zaznamenávajú a povoľujú všetky transakcie medzi účtami, čím sa zabezpečuje, aby boli všetky prevody v súlade s pravidlami EU ETS.

Údaje zaznamenané v registri EÚ a EUTL sú naďalej dôležitým zdrojom informácií, o ktoré sa opierajú viaceré typy výkazov v systéme EU ETS, ako je výpočet ukazovateľa prebytku trhovej stabilizačnej rezervy (MSR) (pozri oddiel 3.2.2) a správy predkladané Európskou environmentálnou agentúrou. Prostredníctvom EUTL sa zabezpečuje aj transparentnosť v systéme EU ETS uverejňovaním informácií o súlade stacionárnych zariadení a prevádzkovateľov lietadiel s ustanoveniami o EU ETS a o transakciách medzi účtami.

Počas fázy 3 fungovalo verejné webové sídlo EUTL spoľahlivo, v prevádzke bolo nepretržite 365 dní každý rok len s malými prerušeniami z dôvodu plánovaných technických inovácií. Bolo to tak aj v roku 2020. Výnimkou bol 18. august 2020, keď sa pre technické problémy niekoľko transakcií nespracovalo správne. V dôsledku riešenia problémov a opráv nebol register EÚ dostupný od 19. do 21. augusta.

V roku 2020 a v prvej polovici roka 2021 sa v registri EÚ vykonalo viacero významných prác na jeho rozvoji. Najprv sa od 1. januára 2021 začala predbežne vykonávať Dohoda o obchode

a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom[13], pričom platnosť nadobudla 1. mája 2021. V tejto dohode sa EÚ a Spojené kráľovstvo zaviazali zachovať takú úroveň ambície svojich politík v oblasti zmeny klímy a ochrany životného prostredia, aká bola na konci roka 2020, a prispôsobiť tieto politiky v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami. V článku 392 dohody sa stanovuje, že obe zmluvné strany budú mať od 1. januára 2021 zavedený systém stanovovania cien uhlíka, ktorý sa bude vzťahovať na emisie GHG z výroby elektrickej energie a tepla, priemyslu a leteckej dopravy. Systém EU ETS sa vzťahuje na výrobcov elektrickej energie v Severnom Írsku a lety z EHP do Spojeného kráľovstva, kým lety zo Spojeného kráľovstva do EHP patria do systému, ktorý má na stanovovanie cien uhlíka Spojené kráľovstvo (pozri oddiel 4). V dôsledku toho ostali výrobcovia elektrickej energie v Severnom Írsku v registri EÚ a smernica o EU ETS bola zmenená tak, aby v nej boli obsiahnuté zmeny v pokrytí letov.[14]

Dňa 31. decembra 2020 nadobudol platnosť[15] aj dodatok z Dauhy, ktorým sa stanovuje druhé záväzné obdobie (obdobie CP2) Kjótskeho protokolu (od 1. januára 2013 do 31. decembra 2020). Podľa článku 5 nariadenia Komisie (EÚ) č. 389/2013 (nariadenie o registri)[16] koná Komisia ako správca registra EÚ týkajúceho sa Kjótskeho protokolu, ktorý je súčasťou registra EÚ. Hoci 31. december 2020 bol posledným dňom obdobia CP2, systém transparentnosti a plnenia podmienok Kjótskeho protokolu bude naďalej fungovať až do záverečnej kontroly plnenia podmienok. V roku 2023 sa nahlásia a preskúmajú inventúry emisií za posledný rok obdobia CP2 a predloží sa záverečná správa.

Dohoda o prepojení systému EU ETS so švajčiarskym systémom ETS[17] nadobudla platnosť 1. januára 2020. Na zabezpečenie fungovania prepojenia medzi týmito systémami sa 21. septembra 2020 zaviedlo dočasné riešenie na prepojenie registrov oboch systémov a umožnenie prevodu kvót medzi nimi (pozri oddiel 7).

A napokon bola úspešne dokončená technická realizácia nových pravidiel zavedených delegovaným nariadením Komisie (EÚ) 2019/1122[18] a od 1. januára 2021 sú v registri EÚ dostupné nové funkcie.

---

13 Dohoda o obchode a spolupráci medzi Európskou úniou a Európskym spoločenstvom pre atómovú energiu na jednej strane a Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska na strane druhej (Ú. v. EÚ L 149, 30.4.2021, s. 10).

14 Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2021/1416 zo 17. júna 2021, ktorým sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o vylúčenie letov prichádzajúcich zo Spojeného kráľovstva zo systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii (Ú. v. EÚ L 305, 31.8.2021, s. 1).

15 Oznámenie Komisie o nadobudnutí platnosti dodatku z Dauhy ku Kjótskemu protokolu k Rámcovému dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (Ú. v. EÚ C 432, 14.12.2020, s. 1).

16 Nariadenie Komisie (EÚ) č. 389/2013 z 2. mája 2013, ktorým sa zriaďuje register Únie podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES a rozhodnutí Európskeho parlamentu a Rady č. 280/2004/ES a č. 406/2009/ES a ktorým sa zrušujú nariadenia Komisie (EÚ) č. 920/2010 a č. 1193/2011 (Ú. v. EÚ L 122, 3.5.2013, s. 1).

17 Dohoda medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 322, 7.12.2017, s. 3).

18 Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1122 z 12. marca 2019, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, pokiaľ ide o fungovanie registra Únie (Ú. v. EÚ L 177, 2.7.2019, s. 3).

3. FUNGOVANIE TRHU S UHLÍKOM

3.1. Ponuka: kvóty uvedené do obehu

3.1.1. Strop

Strop je maximálne absolútne množstvo emisií GHG, ktoré môžu vypúšťať subjekty, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS, aby sa zabezpečilo splnenie cieľa znížiť emisie v rámci systému ETS, ktorý zodpovedá množstvu kvót uvedených do obehu v období obchodovania. Pre celý systém EU ETS sa uplatňuje spoločný strop pre celú EÚ (podrobné informácie o strope sa uvádzajú v dodatku 2 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe). Počas fázy 3 systému EU ETS (2013 – 2020) sa strop každoročne znižoval o lineárny redukčný koeficient vo výške 1,74 %, aby sa zabezpečil pokles celkových emisií (pozri oddiel 3.2.1). Vo fáze 4 systému EU ETS (2021 – 2030) sa strop tak pre stacionárne zariadenia, ako aj leteckú dopravu každoročne zníži o lineárny redukčný koeficient vo výške 2,2 %. V tabuľke 1 sú uvedené údaje o strope emisií zo stacionárnych zariadení a počet kvót pre leteckú dopravu uvedených do obehu[19] pre každý rok počas fázy 3.

Tabuľka 1: Strop systému EU ETS vo fáze 3 systému EU ETS (2013 – 2020)

Rok	Ročný strop (stacionárne zariadenia)	Ročné kvóty pre leteckú dopravu uvedené do obehu[20]
2013	2 084 301 856	32 455 296
2014	2 046 037 610	41 866 834
2015	2 007 773 364	50 669 024
2016	1 969 509 118	38 879 316
2017	1 931 244 873	38 711 651
2018	1 892 980 627	38 909 585
2019	1 854 716 381	38 830 950
2020	1 816 452 135	42 803 537

[19] Počet kvót pre leteckú dopravu uvedených do obehu od roku 2013 je výsledkom prístupu zdola nahor vychádzajúceho z bezodplatného prideľovania emisných kvót (určeného pre činnosť prevádzkovateľov v rámci EHP na základe referenčných hodnôt podľa činností). Počet vydražených kvót sa potom odvodí na základe skutočnosti, že bezodplatné prideľovanie (vrátane osobitnej rezervy na rozdelenie rýchlo rastúcim prevádzkovateľom lietadiel a novým účastníkom) by malo predstavovať 85 % celkového objemu. Zvyšných 15 % predstavuje obchodovanie formou aukcie.

[20] Okrem bezodplatne pridelených kvót a vydražených množstiev zahŕňajú aktualizované údaje aj výmeny medzinárodných kreditov za kvóty v rámci systému EU ETS.

Dňa 1. februára 2020 nadobudla platnosť dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva z Európskej únie[21]. Smernica o EU ETS sa na Spojené kráľovstvo vzťahovala do 31. decembra 2020 a v súlade s Protokolom o Írsku a Severnom Írsku[22] sa na zariadenia na výrobu elektrickej energie nachádzajúce sa v Severnom Írsku aj naďalej vzťahuje systém EU ETS s príslušnými právami a povinnosťami.

Komisia reagovala na tieto zmeny tým, že 16. novembra 2020 prijala rozhodnutie o upravenom množstve kvót pre celú Úniu.[23] V aktualizovanom strope (uplatňovanom od základného obdobia 2008 – 2012) sa zohľadnili len emisie z výroby elektriny v Severnom Írsku, čím sa pre tento strop vypočítalo úmerné zníženie o emisie zo Spojeného kráľovstva, ktoré sa už nezohľadňujú.[24]

Graf 1 súhrnne zobrazuje zníženie stropu spojené so zvýšením lineárneho redukčného koeficientu na 2,2 % od roku 2021. Zároveň ilustruje úlohu, ktorú zohrávajú zásoby z trhovej stabilizačnej rezervy (MSR) a odloženie príspevkov do trhovej stabilizačnej rezervy (pozri oddiel 3.2.2). Stĺpce grafu lemované prerušovanou čiarou približujú vplyv cieľa väčšieho zníženia emisií do roku 2030, ako ho navrhla Komisia 14. júla 2021 v balíku revízie na plnenie Európskej zelenej dohody.

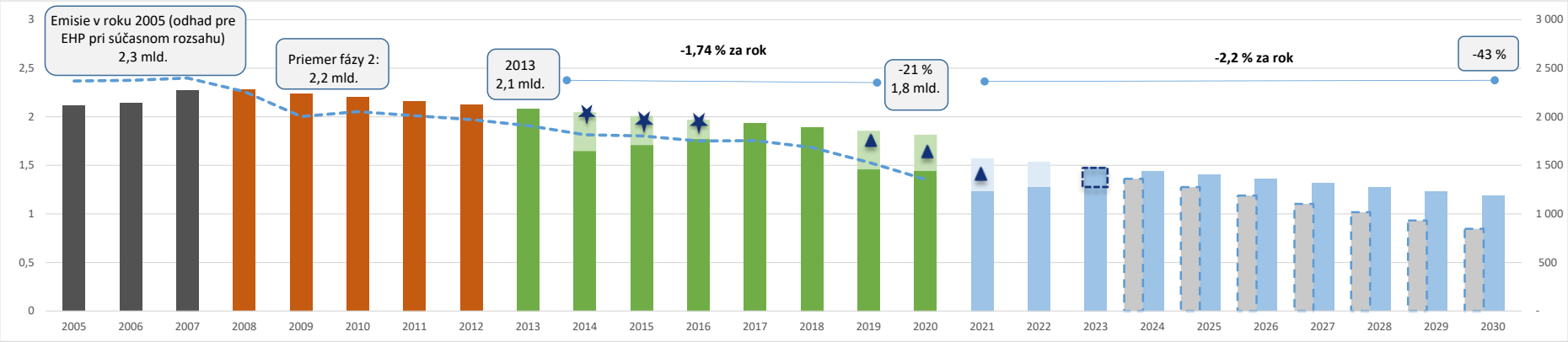
21 Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Ú. v. EÚ L 29, 31.1.2020, s. 7).

22 Ú. v. EÚ L 29 (ako je uvedené vyššie).

23 Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2020/1722 zo 16. novembra 2020 o množstve kvót pre celú Úniu, ktoré sa majú vydať v rámci systému EÚ na obchodovanie s emisiami na rok 2021 (Ú. v. EÚ L 386, 18.11.2020, s. 26).

24 Strop na rok 2021 stanovený v rozhodnutí Komisie (EÚ) 2020/1722 nezahŕňa množstvo kvót, ktoré sa majú vydať podľa kapitoly II smernice o EU ETS v súvislosti s prevádzkovateľmi lietadiel. Toto množstvo je výsledkom prístupu zdola nahor počnúc bezodplatným prideľovaním emisných kvót pre leteckú dopravu, ako sa vysvetľuje v oznámení o množstve kvót pre celú Úniu na rok 2021 a o trhovej stabilizačnej rezerve podľa systému EÚ na obchodovanie s emisiami (Ú. v. EÚ C 428I, 11.12.2020, s. 1).

Graf 1: Zníženie stropu s uplatnením lineárneho redukčného koeficientu vo výške 2,2 % od roku 2021[25]



★ Odložené kvóty (spolu 900 miliónov)

▲ Zásoby z trhovej stabilizačnej rezervy

⬚ Plnenie/uvoľnenie zásob z trhovej stabilizačnej rezervy v závislosti od prebytku na trhu

[25] Strop pre fázu 4 vyjadruje zverejnenie celkového počtu kvót systému EU ETS po brexite v rozhodnutí Komisie (EÚ) 2020/1722.

3.1.2. Bezodplatné prideľovanie emisných kvót

Hoci od fázy 3 sa na rozdelení 57 % celkového objemu kvót v zásade podieľa obchodovanie formou aukcií, značný objem kvót je prideľovaný bezodplatne s cieľom riešiť riziko úniku uhlíka (keď sa činnosti presunú do krajín mimo EÚ s menej ambicióznymi politikami v oblasti klímy týkajúcimi sa emisií GHG, čo môže viesť k celkovému zvýšeniu emisií). Pri výrobe elektrickej energie nevznikal nárok na bezodplatné kvóty a bezodplatné prideľovanie emisných kvót pre priemysel bolo založené na referenčných hodnotách výkonnosti s cieľom posilniť stimuly na znižovanie emisií GHG a zvyšovanie inovácií.

Na začiatku fázy 3 bola v systéme EU ETS vytvorená rezerva pre nových účastníkov (NER), ktorá zodpovedá 5 % celkového objemu kvót pre toto obdobie, určená na poskytnutie ďalšieho bezodplatného prideľovania emisných kvót pre nové priemyselné zariadenia a zariadenia s výrazným zvýšením kapacity. Odvetvia a pododvetvia, ktoré sa považujú za odvetvia a pododvetvia vystavené vysokému riziku úniku uhlíka, a v dôsledku toho sa im poskytol vyšší podiel bezodplatne pridelených kvót, boli zaradené do zoznamu odvetví vystavených riziku úniku uhlíka.[26] Keďže dopyt po bezodplatne prideľovaných kvótach presiahol dostupnú ponuku, objem pridelených kvót pre všetky zariadenia sa znížil o rovnaký percentuálny podiel, a to uplatnením medziodvetvového korekčného faktora[27], ktorý bol revidovaný[28] v roku 2017. Hodnoty medziodvetvového korekčného faktora sú uvedené v tabuľke 3.1 v dodatku 3 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

V pôvodnej rezerve bolo 480,2 milióna kvót po odpočítaní 300 miliónov kvót na program NER300, ktorým sa podporujú inovácie (pozri oddiel 3.1.5). K júnu 2021 bolo vyhradených 178,3 milióna kvót pre 1 392 zariadení pre celú fázu 3. V rezerve teda ostáva 301,9 milióna kvót. Z tohto počtu sa 200 miliónov kvót umiestni do rezervy pre fázu 4 a zvyšok sa umiestni do trhovej stabilizačnej rezervy.

K júnu 2021 sa pôvodne schválený objem bezodplatne pridelených emisných kvót pre fázu 3 znížil približne o 585 miliónov zo 6,5 miliardy kvót, a to v dôsledku toho, že niektoré zariadenia ukončili činnosť, obmedzili výrobu alebo výrobnú kapacitu. Tabuľka 2 súhrnne zobrazuje bezodplatne pridelené emisné kvóty priemyslu vo fáze 3.

---

26 Rozhodnutie Komisie z 27. októbra 2014, ktorým sa podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES určuje zoznam odvetví a pododvetví, ktoré sa považujú za odvetvia a pododvetvia vystavené vysokému riziku úniku uhlíka medzi rokmi 2015 až 2019 (Ú. v. EÚ L 308, 29.10.2014, s. 114).

27 Rozhodnutie Komisie 2013/448/EÚ z 5. septembra 2013 o vnútroštátnych vykonávacích opatreniach na prechodné bezodplatné pridelenie emisných kvót skleníkových plynov v súlade s článkom 11 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 240, 7.9.2013, s. 27).

28 Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/126 z 24. januára 2017, ktorým sa mení rozhodnutie 2013/448/EÚ, pokiaľ ide o stanovenie jednotného medziodvetvového korekčného faktora v súlade s článkom 10a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 19, 25.1.2017, s. 93).

Tabuľka 2: Bezodplatne pridelené emisné kvóty priemyslu, január 2013 – jún 2021 (v miliónoch) [29]

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bezodplatne pridelené emisné kvóty[30] (EÚ27 + UK + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko)	903,0	874,8	847,6	821,3	796,2	771,9	748,1[31]	724,8
Kvóty z rezervy pre nových účastníkov (investície na zelenej lúke a do zvýšenia kapacity)	11,7	15,2	18,9	22,8	24,6	26,9	29,1	28,9
Bezodplatné kvóty, ktoré zostávajú nepridelené z dôvodu uzatvorenia zariadenia alebo zmien výroby alebo výrobnej kapacity	41,9	61,3	74,0	76,5	79,9	85,1	80,3	85,9

Hoci správy o zmenách bezodplatného prideľovania emisných kvót za posledný rok fázy 3 mohli zúčastnené krajiny zasielať aj v roku 2021, veľká väčšina zmien už bola nahlásená. Možno teda uzavrieť, že na konci fázy 3 bolo približne:

- 1 821 zariadení (z celkového počtu 11 646), ktoré zastavili prevádzku alebo sa v nich vykonala fyzická zmena, ktorou sa znížila ich kapacita pod prahovú hodnotu, a teda ich povolenie na emisie GFG bolo odobrané,
- 505 nových účastníkov,
- 887 významných rozšírení kapacity,
- 378 významných znížení kapacity,
- 2 985 zariadení, ktorých prevádzka bola čiastočne zastavená,
- 1 434 zariadení, ktorých prevádzka sa po čiastočnom zastavení obnovila.

Nepridelené kvóty z dôvodu čiastočného alebo úplného zastavenia činnosti zariadení, alebo významného zníženia kapacity (podľa článku 10a ods. 19 a 20 smernice o EU ETS) sa umiestnia do MSR v súlade s článkom 1 ods. 3 rozhodnutia (EÚ) 2015/1814 (rozhodnutie

[29] Hoci v predchádzajúcich správach o trhu s uhlíkom boli údaje založené na oznámeniach zúčastnených krajín, ktoré každoročne predkladali do konca júna, v tejto a minuloročnej správe o trhu s uhlíkom sú údaje založené na registri EÚ s koncovými dátumami 30. júna 2021 a 2020. Výber tohto nového prístupu vychádzal z potreby presnejšie vyjadrovať pridelené kvóty, ku ktorým došlo a ktoré sú zaznamenané v registri Únie.

[30] Počiatočný objem pridelených kvót pred uplatnením medziodvetvového korekčného faktora.

[31] Prideľovanie kvót pre Spojené kráľovstvo (spolu 48,0 miliónov kvót na rok 2019), pozastavené v roku 2019 v dôsledku ochranných opatrení na ochranu environmentálnej integrity systému EU ETS v prípadoch, keď sa na členský štát, ktorý vystupuje z EÚ, prestane uplatňovať právo EÚ, v roku 2020 pokračovalo.

o trhovej stabilizačnej rezerve)[32], rovnako aj nepridelené kvóty z rezervy pre nových účastníkov.

S cieľom zabrániť riziku úniku uhlíka bude bezodplatné prideľovanie kvót pokračovať vo fáze 4 na základe aktualizovaných referenčných hodnôt odvodených so zreteľom na výkonnosť vo výške 10 % najefektívnejších zariadení v EÚ. Po dosiahnutí politickej dohody týkajúcej sa revidovanej smernice o EU ETS v novembri 2017 prijala Komisia právne predpisy na vykonávanie bezodplatného prideľovania emisných kvót pre priemysel vo fáze 4. Prijaté právne akty sú uvedené v tabuľke 4.1 v dodatku 4 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

3.1.3. Obchodovanie s kvótami formou aukcie

Od fázy 3 je základnou metódou rozdeľovania kvót v systéme EU ETS obchodovanie formou aukcie, čo predstavuje 57 % celkového objemu. Obchodovanie formou aukcie je upravené v nariadení Komisie (EÚ) č. 1031/2010[33] (nariadenie o obchodovaní formou aukcie), v ktorom sa uvádza harmonogram, správa a iné aspekty spôsobu vykonávania aukcií, aby sa zabezpečil otvorený, transparentný, harmonizovaný a nediskriminačný proces.

Vo fáze 3 sa aukcie uskutočnili prostredníctvom týchto aukčných platforiem:

- European Energy Exchange AG (EEX), na ktorej sa obchoduje formou aukcie ako na spoločnej aukčnej platforme pre 25 členských štátov zúčastnených na spoločnom postupe verejného obstarávania. Obchoduje sa na nej aj pre Poľsko (ktoré vystúpilo zo spoločného postupu verejného obstarávania, ale zatiaľ neurčilo svoju vlastnú aukčnú platformu) a od júna 2019 pre Island, Lichtenštajnsko a Nórsko (po zmene Dohody o EHP, s cieľom umožniť Islandu, Lichtenštajnsku a Nórsku účasť na dohode o spoločnom obstarávaní pre spoločnú aukčnú platformu),
- EEX, na ktorej sa obchoduje formou aukcie ako na nezávislej aukčnej platforme pre Nemecko,
- ICE Futures Europe (ICE), na ktorej sa obchoduje formou aukcie ako na nezávislej aukčnej platforme pre Spojené kráľovstvo do konca roka 2020.

EEX bola znovu ustanovená ako spoločná aukčná platforma od roku 2021, a to bez väčších zmien týkajúcich sa účasti na aukciách.

---

32 Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1814 zo 6. októbra 2015 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a o zmene smernice 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 264, 9.10.2015, s. 1).

33 Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1031/2010 z 12. novembra 2010 o harmonograme, správe a iných aspektoch obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov formou aukcie podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii (Ú. v. EÚ L 302, 18.11.2010, s. 1).

Vo fáze 3 sa uskutočnilo vyše 1 800 aukcií a do 30. júna 2021 tento počet presiahol 1 900. V tabuľke 3 sa uvádza prehľad objemov kvót[34] dražených na platformách EEX a ICE do 30. júna 2021 vrátane skorších aukcií[35] so všeobecnými kvótami.

Tabuľka 3: Celkové objemy kvót fázy 3 obchodovaných formou aukcie od januára 2012 do 30. júna 2021[36]

Rok	Všeobecné kvóty	Kvóty pre leteckú dopravu
2012	89 701 500	2 500 000
2013	808 146 500	0
2014	528 399 500	9 278 000
2015	632 725 500	16 390 500
2016	715 289 500	5 997 500
2017	951 195 500	4 730 500
2018	915 750 000	5 601 500
2019	588 540 000	5 502 500
2020	778 505 000	7 505 000
2021 (do 30. júna 2021)	308 326 000	1 343 000

Zdroj: EEX

Keď v januári 2019 začala fungovať MSR, podstatne sa znížila ponuka kvót dostupných pre obchodovanie formou aukcie. Aukcie sa vo všeobecnosti uskutočnili hladko a aukčné zúčtovacie ceny boli v úzkom súlade s cenami na sekundárnych trhoch.

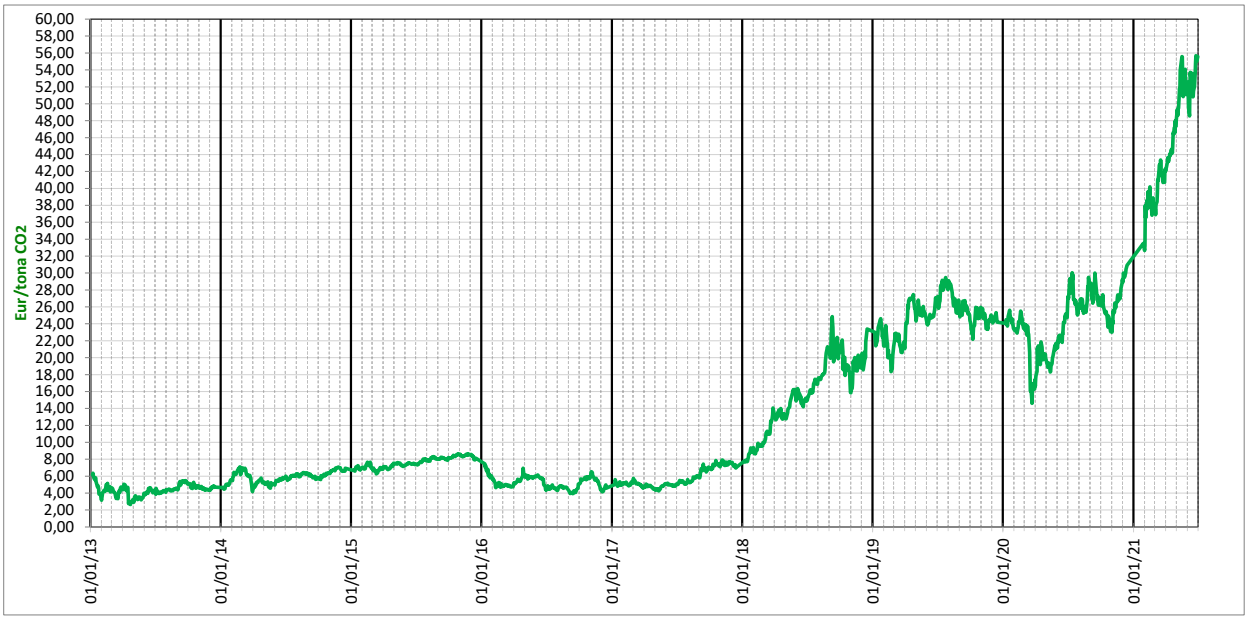
Vo fáze 3 sa v súlade s príslušnými pravidlami nariadenia o obchodovaní formou aukcie zrušilo spolu 15 z vyše 1 800 aukcií, a to buď z dôvodu nedodržania vyvolávacej ceny alebo v dôsledku toho, že celkový objem ponúk nedosiahol dražené množstvo. V grafe 2 je uvedený prehľad aukčných zúčtovacích cien na trhu EÚ s uhlíkom od roku 2013.

[34] Objemy všeobecných kvót boli stanovené s prihliadnutím na rozhodnutie č. 1359/2013/EÚ. Objemy kvót pre leteckú dopravu boli stanovené s prihliadnutím na rozhodnutie č. 377/2013/EÚ a nariadenie (EÚ) č. 421/2014.

[35] V roku 2012 sa uskutočnili skoršie aukcie kvót vo fáze 3 vzhľadom na rozšírenú obchodnú prax v odvetví elektrickej energie spočívajúcu v predaji elektrickej energie na báze forwardov a nákupe požadovaných vstupov (vrátane kvót) pri predaji výstupov.

[36] Tabuľka obsahuje objemy obchodované formou aukcie pre EÚ27 + Spojené kráľovstvo + Island, Lichtenštajnsko, Nórsko (okrem roku 2021, ktorý neobsahuje údaje o Spojenom kráľovstve).

Graf 2: Zúčtovacie ceny aukcií so všeobecnými kvótami, január 2013 – 30. jún 2021



Zdroj: EEX

Počet účastníkov na aukciách so všeobecnými kvótami vo fáze 3 je k dispozícii v dodatku 5 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe. Aukčné platformy včas uverejňujú podrobné výsledky každej aukcie na osobitných webových sídlach. Ďalšie informácie o výsledkoch aukcií vrátane účasti, pomerov záruk a cien sa nachádzajú v správach zúčastnených krajín, ktoré sú uverejnené na webovom sídle Komisie[37].

Celkové príjmy, ktoré dosiahli členské štáty, Spojené kráľovstvo, Island, Lichtenštajnsko a Nórsko z aukcií vo fáze 3, presiahli sumu 68 miliárd EUR (pozri tabuľky 5.1, 5.2 a 5.3 v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie)[38]. Len v roku 2020 sa aukciami dosiahli celkové príjmy v sume vyše 19 miliárd EUR a v prvej polovici roka 2021 to bolo 13,9 miliardy EUR. V smernici o EU ETS sa stanovuje, že členské štáty by mali použiť aspoň 50 % príjmov z obchodovania formou aukcie vrátane všetkých príjmov z kvót pridelených na účely solidarity a rastu a všetkých príjmov z kvót vydaných pre leteckú dopravu[39] na účely súvisiace s klímou a energetikou.

Podľa informácií, ktoré členské štáty predložili Komisii, sa odhaduje, že v roku 2020 sa približne 72 % príjmov z aukcií použilo na účely súvisiace s klímou a energetikou a počas fázy 3 približne 75 % (56,5 miliardy EUR) z celkových príjmov. Hoci malý podiel z tejto sumy (asi 3 % z celkových príjmov od roku 2013) sa vynaložil na medzinárodné účely, väčšina príjmov z aukcií vo fáze 3 sa použila na vnútroštátne účely súvisiace s klímou a energetikou (prevažne na energiu z obnoviteľných zdrojov, energetickú efektívnosť

37 Obchodovanie formou aukcie v rámci systému EU ETS.
38 Uvedené čísla zahŕňajú kvóty vydražené pre inovačné a modernizačné fondy.
39 Článok 3d ods. 4 smernice o EU ETS.

a výskum a vývoj). Členské štáty v skutočnosti vynakladajú na účely súvisiace s klímou a energetikou viac, než sú príjmy z obchodovania formou aukcie.[40]

3.1.4. Výnimka z úplného obchodovania s kvótami na účely výroby elektrickej energie a tepla

Vo fáze 3 bola v článku 10c smernice o EU ETS stanovená výnimka zo všeobecného pravidla obchodovania s emisnými kvótami formou aukcie s cieľom podporiť investície do modernizácie odvetvia elektrickej energie v niekoľkých členských štátoch s nižšími príjmami.[41] Bezodplatné kvóty podľa článku 10c sa odpočítali od množstva kvót, s ktorými by inak členský štát obchodoval formou aukcie. Keďže bezodplatné prideľovanie kvót výrobcom elektrickej energie podľa článku 10c zahŕňalo štátnu pomoc, vnútroštátne schémy stanovené na uplatnenie výnimky podľa článku 10c boli schválené na základe pravidiel štátnej pomoci a podliehali požiadavkám usmernení o štátnej pomoci.[42]

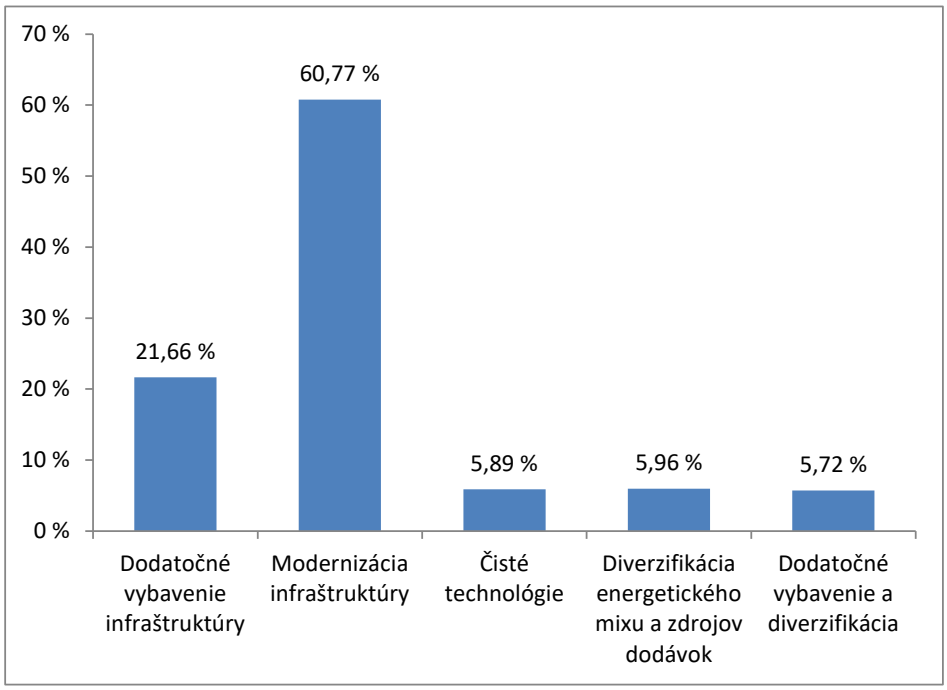
Celková hodnota investičnej podpory nahlásenej podľa článku 10c od roku 2009 do roku 2020 je vyše 13,1 miliardy EUR. Ako je znázornené v grafe 3, 83 % tejto sumy bolo určených na modernizáciu a dodatočné vybavenie infraštruktúry (väčšinou na modernizáciu uhoľných a plynových elektrární a na skvalitnenie rozvodných sietí elektrickej energie a tepla). Zvyšné investície boli určené na diverzifikáciu energetického mixu a na vývoj čistých technológií.

40 Podrobné informácie o využití príjmov z obchodovania formou aukcie sú k dispozícii v správe o pokroku opatrení EÚ v oblasti klímy za rok 2021 COM(2021) 960.

41 Nárok na použitie výnimky podľa článku 10c mali Bulharsko, Cyprus, Česko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko a Rumunsko. Malta a Lotyšsko sa rozhodli vo fáze 3 ju nevyužiť.

42 Usmernenia k niektorým opatreniam štátnej pomoci v súvislosti so systémom obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov po roku 2012 (Ú. v. EÚ C 158, 5.6.2012, s. 4).

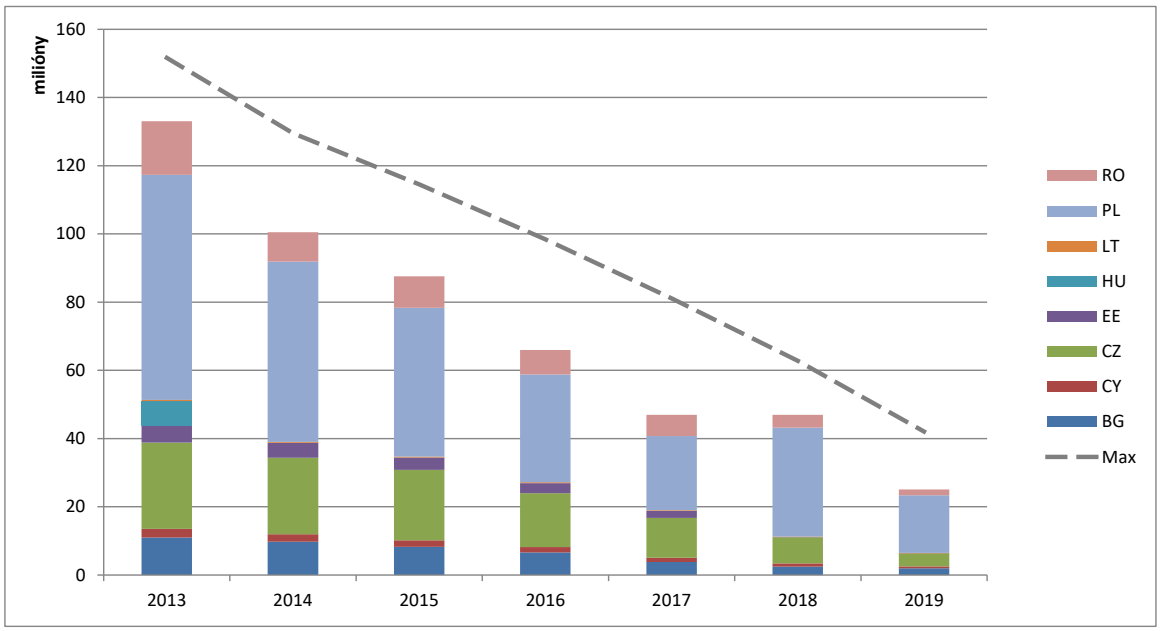
Graf 3: Celková podpora podľa článku 10c podľa druhu investície, 2013 – 2019



Zdroj: GR pre oblasť klímy

Graf 4 ukazuje počet kvót pridelených podľa článku 10c za obdobie 2013 – 2019 za členský štát EÚ (na rok 2020 neboli pridelené žiadne kvóty).

Graf 4: Kvóty pridelené bezodplatne podľa článku 10c, 2013 – 2019[43]



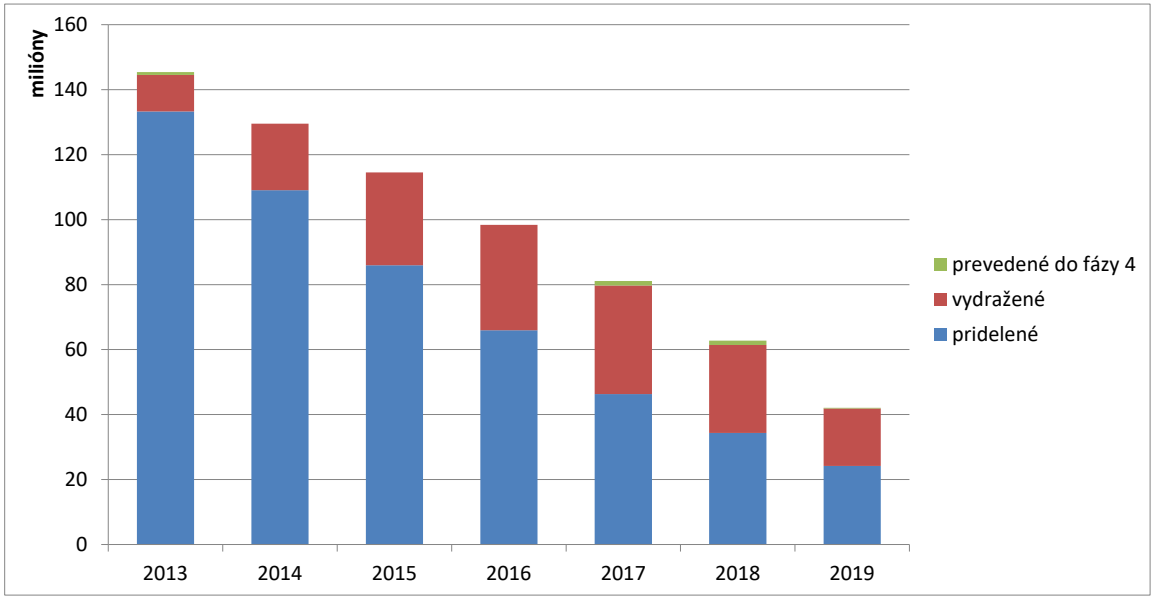
Zdroj: GR pre oblasť klímy

[43] Počet kvót podľa článku 10c uvedený v grafe 4 môže zahŕňať kvóty vydané s oneskorením na predchádzajúce roky. Príslušné ročné množstvá sú uvedené v EUTL.

V tabuľke 6.1 v dodatku 6 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe, sa uvádza počet kvót, ktoré oprávnené členské štáty vo fáze 3 bezodplatne pridelili výrobcom elektrickej energie. Tabuľka 6.2 v dodatku 6 ukazuje maximálny počet kvót za rok, ktoré sa majú prideliť podľa článku 10c.

S kvótami podľa článku 10c, ktoré zostali nepridelené z fázy 3, by sa mohlo buď obchodovať formou aukcie, alebo by sa mohli v súlade s ustanoveniami smernice o EU ETS prideliť vo fáze 4 na investície podľa článku 10c, ktoré sa vybrali prostredníctvom súťažného ponukového konania, alebo by sa mohli previesť do modernizačného fondu. Graf 5 ukazuje rozsah, v akom boli kvóty podľa článku 10c v každom roku fázy 3 pridelené, vydražené alebo prevedené do fázy 4.

Graf 5: Rozdelenie zvyšných kvót podľa článku 10c (pridelených, vydražených, prevedených do fázy 4) [44]



Zdroj: GR pre oblasť klímy

Celkovo sa v rokoch 2013 až 2019 pridelilo asi 74 % dostupných kvót podľa článku 10c. Väčšina zostávajúcich kvót sa vydražila a len malé množstvo (asi 0,5 %) sa previedlo do fázy 4. V tabuľke 6.3 v dodatku 6 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie sa uvádza počet nepridelených kvót, ktoré členské štáty vydražili (alebo plánovali, že ich vydražia) na základe výnimky podľa článku 10c vo fáze 3.

Prechodné bezodplatné prideľovanie kvót podľa článku 10c smernice o EU ETS bude k dispozícii aj vo fáze 4, ale s prísnejšími podmienkami transparentnosti a s možnosťou pre

[44] Graf 5 zahŕňa objemy určené na aukciu do roku 2021 vrátane objemov z aukčného kalendára na rok 2021. Kvóty prevedené z roku 2013 do fázy 4 (912 630) sa mali pôvodne prideliť piatim maďarským zariadeniam, o ktorých sa v roku 2014 zistilo, že neboli oprávnené získať kvóty. Maďarsko 27. septembra 2019 podľa článku 10c ods. 5 a článku 10d ods. 4 revidovanej smernice o EU ETS informovalo Komisiu o svojom zámere využiť všetkých 912 630 kvót podľa článku 10c, ktoré neboli pridelené do roku 2020, na uplatnenie výnimky podľa článku 10c vo fáze 4.

oprávnené členské štáty použiť celé množstvo kvót pridelených podľa článku 10c alebo ich časť na podporu investícií v rámci modernizačného fondu. Bulharsko, Maďarsko a Rumunsko sa rozhodli pokračovať vo využívaní článku 10c vo fáze 4[45] a v súčasnosti sú v procese vypracúvania vnútroštátnych rámcov na vykonávanie tohto ustanovenia. Tieto rámce musí schváliť Komisia na základe pravidiel štátnej pomoci[46]. Ďalšie oprávnené štáty[47] sa rozhodli svoje kvóty určené pre fázu 4 buď vydražiť alebo ich previesť do modernizačného fondu. Počet kvót vo fáze 4 určených na použitie na základe výnimky podľa článku 10c, ktoré sa previedli do modernizačného fondu alebo sa vydražili, je uvedený v tabuľke 6.4 v dodatku 6 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe.

3.1.5. Program NER300

Program NER300 bol vo fáze 3 rozsiahlym programom financovania inovačných demonštračných projektov v oblasti nízkouhlíkovej výroby energie. Cieľom bolo ukázať environmentálne bezpečné zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého a inovačné technológie v oblasti obnoviteľných zdrojov energie na komerčnej úrovni v EÚ. Program NER300 bol financovaný zo speňaženia 300 miliónov kvót z rezervy pre nových účastníkov. Finančné prostriedky sa rozdelili na projekty vybrané po dvoch kolách výzvy na predkladanie návrhov v decembri 2012 a júli 2014.

Z programu NER300 sa v 20 členských štátoch udelila podpora vo výške 2,1 miliardy EUR spolu 38 projektom zameraným na získavanie energie z obnoviteľných zdrojov a jednému projektu na zachytávanie a ukladanie oxidu uhličitého. Do 30. júna 2021 bolo do prevádzky uvedených osem projektov: bioenergetický projekt Verbiostraw v Nemecku, projekt v oblasti veternej energie na pevnine Windpark Handalm v Rakúsku, projekty v oblasti veternej energie na mori Veja Mate a Nordsee One v Nemecku, projekt inteligentnej siete Puglia Active Network v Taliansku, projekty v oblasti systémov veternej energie plávajúcich na mori Vertimed vo Francúzsku a Windfloat v Portugalsku, ako aj projekt koncentrovanej slnečnej energie Minos v Grécku. Dva projekty, taliansky bioenergetický projekt BEST a švédsky projekt v oblasti veternej energie na pevnine Windpark Blaiken, sa považujú za dokončené[48].

---

45 V súlade s článkom 10c ods. 2 každý členský štát, ktorý plánoval využiť nepovinné prechodné bezodplatné prideľovanie kvót na modernizáciu odvetvia energetiky vo fáze 4, bol povinný uverejniť do 30. júna 2019 podrobný vnútroštátny rámec a/alebo zoznam malých projektov, ktoré sa mali podporovať. Urobili tak len Bulharsko, Maďarsko a Rumunsko. V súlade s článkom 10c ods. 5 sa členské štáty mohli rozhodnúť do 30. septembra 2019, že využijú bezodplatne nepridelené kvóty z fázy 3 na nepovinné prechodné bezodplatné prideľovanie kvót vo fáze 4, alebo že s nimi budú obchodovať formou aukcie (pozri tabuľku 6.3 v dodatku 6 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie).

46 Usmernenia k niektorým opatreniam štátnej pomoci v súvislosti so systémom obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov po roku 2021 (Ú. v. EÚ C 317, 25.9.2020, s. 5).

47 Vo fáze 4 majú nárok na použitie výnimky podľa článku 10c Bulharsko, Česko, Estónsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko.

48 Prevádzkyschopné projekty boli uvedené do prevádzky a realizujú sa, kým dokončené projekty ukončili prevádzku.

Ďalšie štyri projekty, ktoré sa vybrali po druhej výzve na predkladanie návrhov, napredujú vo svojich prípravách. V dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 sa však dátumy ich spustenia zmenili[49]. Vzhľadom na ťažkosti so spolufinancovaním podľa požiadaviek programu NER300 spolu s problematickou hospodárskou a politickou situáciou nedokázalo 23 projektov získať dostatočné finančné prostriedky a boli z programu vyňaté, čím sa uvoľnilo spolu takmer 1,5 miliardy EUR.

V roku 2017 sa zmeneným rozhodnutím o programe NER300[50] umožnilo opätovné investovanie uvoľnených finančných prostriedkov z projektov zrušených v rámci prvej výzvy na predkladanie návrhov (708,7 milióna EUR) do projektov podporovaných v rámci existujúcich finančných nástrojov – energetických demonštračných projektov InnovFin a dlhového nástroja v rámci Nástroja na prepájanie Európy, ktoré oba spravuje Európska investičná banka. Tieto projekty a ich príslušné spôsoby financovania úspešne dokazujú, že zavedený mechanizmus kombinovaného financovania funguje efektívne. Úplné pridelenie nevyčerpaných finančných prostriedkov programu NER300 sa očakáva do konca roka 2022.

Zostávajúce nevynaložené finančné prostriedky z druhého kola výziev na prekladanie návrhov sa vložia do inovačného fondu. Doteraz sa do inovačného fondu previedlo 746,6 milióna EUR.

Viac informácií o programe NER300 obsahuje dodatok 7 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

3.1.6. Inovačný fond

V inovačnom fonde v rámci systému EU ETS sa za obdobie 2020 – 2030 zhromaždí minimálne 20 miliárd EUR[51] z obchodovania 450 miliónov kvót vo forme aukcie. Vďaka tomu je jedným z najväčších programov na svete, ktorého cieľom je financovať komerčnú demonštráciu inovačných nízkouhlíkových technológií a priemyselných riešení na dekarbonizáciu európskych energeticky náročných priemyselných odvetví, inovačných obnoviteľných zdrojov energie a zachytávania, využívania a ukladania oxidu uhličitého.

Komisia spolu s Európskou výkonnou agentúrou pre klímu, infraštruktúru a životné prostredie vyhlásila v roku 2020 prvé výzvy na predkladanie návrhov v rámci inovačného fondu. O výzvy prejavili značný záujem spoločnosti všetkých veľkostí, ktoré hľadali finančné prostriedky pre svoje inovačné projekty čistých technológií, a to v rôznych odvetviach a vo všetkých členských štátoch, ako aj na Islande a v Nórsku. Na základe výzvy na predkladanie rozsiahlych projektov[52] bolo 70 najlepšie hodnotených projektov (z 311 žiadostí) vyzvaných,

---

49 Vykonávacie rozhodnutie Komisie C(2021) 1712, ktorým sa menia vykonávacie rozhodnutia C(2012) 9432 a C(2014) 4493, pokiaľ ide o určité projekty podľa programu financovania NER300, najmä projekty ovplyvnené pandémiou ochorenia COVID-19.

50 Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/2172 z 20. novembra 2017, ktorým sa mení rozhodnutie 2010/670/EÚ, pokiaľ ide o použitie nevyplatených výnosov z prvého kola výziev na predloženie návrhov (Ú. v. EÚ L 306, 22.11.2017, s. 24).

51 Suma závisí od ceny uhlíka, použitá cena uhlíka je tu 40 EUR. Komisia v balíku opatrení na plnenie Európskej zelenej dohody navrhuje podstatne zvýšiť objem inovačného fondu.

52 Inovačný fond: výzva na predkladanie rozsiahlych projektov.

aby do 23. júna 2021 predložili úplný návrh pre druhú fázu. Prijalo sa 66 úplných návrhov, v ktorých sa požadovalo približne 6 miliárd EUR podpory, pričom v rámci tejto výzvy sú celkovo k dispozícii finančné prostriedky vo výške 1 miliardy EUR. Výsledky hodnotenia budú k dispozícii v štvrtom štvrťroku 2021.

Výzva na predkladanie malých projektov[53] sa ukončila 10. marca 2021 s 232 prijatými podaniami. Na financovanie v celkovej výške 118 miliónov EUR sa vybralo 32 malých projektov, ktoré boli pozvané do prípravnej fázy udelenia grantu v júli 2021. Úspešné projekty sa nachádzajú v 12 členských štátoch, na Islande a v Nórsku a znížia sa nimi emisie GHG tak v energetike, ako aj v priemyselných odvetviach.

Vybralo sa 15 veľkých projektov na pomoc pri vypracúvaní projektov v rámci inovačného fondu v celkovej výške 4 milióny EUR.

3.1.7. Modernizačný fond

Modernizačný fond je v rámci systému EU ETS kľúčovým nástrojom financovania zriadeným na podporu dekarbonizácie v členských štátoch strednej a východnej Európy[54]. Jeho objem predstavuje približne 25 miliárd EUR[55] z obchodovania vyše 643 miliónov kvót formou aukcie[56] vo fáze 4.

Modernizačný fond začal fungovať v januári 2021. V prvom dvojročnom cykle vyplácania bolo potvrdených šesť viacročných schém v Česku, Maďarsku a Poľsku v celkovej výške 304 miliónov EUR. Schémy zahŕňajú investície do energií z obnoviteľných zdrojov, energetickej efektívnosti, inteligentných sietí a rozvoja elektrizačných sústav a energetických komunít.

V tabuľke 7.3 v dodatku 7 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie je uvedený celkový počet kvót podľa jednotlivých príjemcov spomedzi členských štátov vo fáze 4.

3.1.8. Kompenzácia nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého

Okrem bezodplatného prideľovania kvót pokrývajúceho priame emisie môžu členské štáty poskytnúť štátnu pomoc niektorým priemyselným odvetviam s veľkou spotrebou elektrickej energie ako kompenzáciu nákladov na emisie oxidu uhličitého vzniknutých z nepriamych emisií, t. j. zo zvýšených cien elektrickej energie z toho dôvodu, že výrobcovia elektrickej energie prenášajú náklady na nákup kvót na spotrebiteľov. S cieľom zabezpečiť harmonizované uplatňovanie kompenzácie nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého

53 Inovačný fond: výzva na predkladanie malých projektov.

54 Príjemcami sú tieto členské štáty: Bulharsko, Česko, Estónsko, Chorvátsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko.

55 Suma závisí od ceny uhlíka, použitá cena uhlíka je tu 40 EUR. Komisia v balíku opatrení na plnenie Európskej zelenej dohody navrhuje zvýšiť objem modernizačného fondu o ďalších 2,5 % stropu.

56 Tento objem zahŕňa prevody do modernizačného fondu uskutočnené členskými štátmi z množstva kvót podľa článku 10 ods. 2 písm. b) a článku 10c smernice o EU ETS. Počiatočný objem modernizačného fondu predstavuje takmer 276 miliónov kvót (pozri tabuľku 7.3 v dodatku 7 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie).

členskými štátmi, ako aj minimalizovať narušenie hospodárskej súťaže na vnútornom trhu Komisia prijala usmernenia o štátnej pomoci v súvislosti so systémom EU ETS. Prvé vydanie týchto usmernení sa vzťahovalo na nepriame náklady vzniknuté v rokoch 2013 až 2020[57]. Následne boli zrevidované s cieľom zahrnúť obdobie 2021 – 2030[58].

V tejto správe sa podrobne opisujú výdavky členských štátov v roku 2020 na nepriame náklady vzniknuté v roku 2019 podľa prvého vydania usmernení. Údaje o kompenzácii nepriamych nákladov vzniknutých v roku 2020 ešte nie sú k dispozícii. Členské štáty, ktoré sa rozhodnú začať kompenzovať nepriame náklady vzniknuté v roku 2021 a neskôr, respektíve pokračovať v kompenzácii takýchto nákladov, a to podľa revidovaných usmernení, musia svoje schémy oznámiť Komisii.

Nepriame náklady začal kompenzovať rastúci počet členských štátov. Komisia doteraz schválila 16 schém v 15 členských štátoch. V roku 2020 začali prvýkrát kompenzovať nepriame náklady Poľsko a Rumunsko. V novembri 2020 Komisia schválila novú českú schému[59] a v júli 2021 novú taliansku schému[60]. Česko aj Taliansko začnú kompenzovať nepriame náklady v roku 2021 (za náklady vzniknuté v roku 2020).

V smernici o EU ETS sa uvádza, že členské štáty, ktoré zavedú schému kompenzácie nepriamych nákladov, by mali do troch mesiacov od konca každého roka uverejniť v jednoducho prístupnej forme celkovú poskytnutú sumu kompenzácie a prehľad podľa jednotlivých prijímajúcich odvetví a pododvetví. Súhrn údajov uverejnených členskými štátmi, pokiaľ ide o kompenzáciu nepriamych nákladov vzniknutých v roku 2019, ktorá bola vyplatená v roku 2020, je uvedený v tabuľke 4. Údaje sú porovnané s príjmami z aukcií v roku 2019.

Tabuľka 4: Kompenzácia nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého, ktorú vyplatili členské štáty EÚ a Spojené kráľovstvo v roku 2020[61]

Členský štát	Kompenzácia nepriamych nákladov vzniknutých v roku 2019 a vyplatená v roku 2020 (v miliónoch EUR)	Počet príjemcov (zariadení)	Príjmy z aukcií v roku 2019 (okrem kvót pre leteckú dopravu, v miliónoch EUR)	Percentuálny podiel príjmov z aukcií vynaložených na kompenzáciu nepriamych nákladov
DE	546	902	3 146,1	17,4 %
BE (FL)	89,4	108	353,5	30,9 %

57 Usmernenia k niektorým opatreniam štátnej pomoci v súvislosti so systémom obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov po roku 2012 (Ú. v. EÚ C 158, 5.6.2012, s. 4).

58 Usmernenia k niektorým opatreniam štátnej pomoci v súvislosti so systémom obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov po roku 2021 (Ú. v. EÚ C 317, 25.9.2020, s. 5).

59 SA.58608.

60 SA.60787.

61 Komisii neboli doručené úplné údaje o kompenzácii nepriamych nákladov v prípade Rumunska. Pokiaľ ide o Spojené kráľovstvo, nie sú zahrnuté žiadne príjmy z aukcií, keďže v roku 2019 neboli vydražené žiadne kvóty v mene Spojeného kráľovstva, a to v súlade s ochrannými opatreniami prijatými na ochranu environmentálnej integrity systému EU ETS v prípadoch, keď sa na členský štát, ktorý vystupuje z EÚ, prestane uplatňovať právo EÚ.

BE (WL)	20	31		
NL	110,1	93	435,6	25,3 %
EL	42,2	48	503,3	8,3 %
LT	0,66	1	83,7	0,7 %
SK	4	10	244,4	4,1 %
FR	266,4	302	711,6	37,4 %
FI	74,6	61	217,4	34,3 %
ES	61	204	1 225,2	5,0 %
LU	10,6	4	16,8	63,0 %
PL	76,6 (340,9 PLN)	25	2 545,9	3 %
RO	nie je k dispozícii	44	747,9	nie je k dispozícii
UK	57,25 (50,9 GBP)	61	nie je k dispozícii	nie je k dispozícii

Celková kompenzácia nepriamych nákladov, ktorú vyplatilo 13 členských štátov v roku 2020 za náklady vzniknuté v roku 2019, predstavovala minimálne 1 358 miliónov EUR – viac ako dvojnásobok sumy vyplatenej v roku 2019 (za náklady vzniknuté v roku 2018). Tento značný nárast súvisel najmä so zvýšením cien uhlíka. Väčšina schém nemá pevný rozpočet, ale vypláca kompenzáciu na základe skutočných vzniknutých nepriamych nákladov. Okrem toho sa vo vzorci na výpočet kompenzácie stanovenom v usmerneniach o štátnej pomoci uvádza, že členské štáty musia pri výpočte vyplácanej kompenzácie používať priemernú forwardovú cenu emisnej kvóty z roku t-1. Znamená to, že na výpočet kompenzácie nepriamych nákladov vzniknutých v roku 2019 sa používajú forwardové ceny z roku 2018. Medzi rokmi 2018 a 2019 vzrástla cena uhlíka používaná ako základ na výpočet kompenzácie z približne 6 EUR na približne 16 EUR.

V jednom z ustanovení o transparentnosti sa v smernici o EU ETS stanovuje, že členské štáty, ktoré vynaložili viac ako 25 % svojich príjmov z obchodovania formou aukcie na kompenzáciu nepriamych nákladov v ktoromkoľvek roku, musia uverejniť správu, v ktorej uvedú dôvody prekročenia tejto sumy. V roku 2020 minimálne päť členských štátov prekročilo tento 25 % limit, kým v roku 2019 tak neurobil žiadny členský štát. Okrem toho sa priemerný podiel celkovej kompenzácie v porovnaní s celkovými príjmami z aukcií výrazne zvýšil: na 13,7 % v roku 2020 oproti 7,9 % v roku 2019.

Keďže ceny uhlíka rastú, zvyšujú sa aj príjmy z aukcií a kompenzácie nepriamych nákladov; relatívny podiel by teda mal ostať podobný. V roku 2019 sa však vyššie ceny uhlíka nepremietli do vyšších príjmov z aukcií, pretože to bol prvý rok, v ktorom sa trhovou stabilizačnou rezervou znížil objem vydražených kvót. V roku 2019 sa vydražilo asi o 30 % menej kvót než v roku 2018. Pri porovnávaní nepriamych nákladov vzniknutých v rokoch 2019 a 2018 (kompenzácie vyplatené v rokoch 2020 a 2019) je teda dôležité zohľadniť skutočnosť, že na určenie kompenzačných súm sa používajú budúce ceny uhlíka. Keďže priemerná cena t-1 stúpala výraznejšie než príjmy z aukcií, zvýšil sa aj relatívny podiel kompenzácie v porovnaní s príjmami z aukcií.

Zníženie príjmov z aukcií je hlavným dôvodom, ktorý členské štáty uvádzali na vysvetlenie vyššieho podielu príjmov z aukcií použitých na kompenzáciu nepriamych nákladov na emisie oxidu uhličitého v roku 2020. Z porovnania príjmov z aukcií 10 členských štátov, ktoré poskytovali kompenzáciu tak v roku 2019, ako aj v roku 2020 (za náklady vzniknuté v rokoch 2018 a 2019), vyplýva, že príjmy klesli približne o 4,2 % z dôvodu MSR, ktorou sa znížili aukčné objemy. Ďalším dôvodom je, že niektoré členské štáty majú pomerne vysoký podiel priemyselných odvetví s veľkou spotrebou elektrickej energie, a teda vynakladajú pomerne vysokú sumu na kompenzáciu nepriamych nákladov. Keďže tieto priemyselné odvetvia nie sú priamymi zdrojmi emisií CO_2, nezohrávajú úlohu pri rozdeľovaní príjmov z aukcií medzi členskými štátmi, ktoré je založené na historických emisiách. A napokon, členské štáty s historicky nízkymi emisiami, ktoré dosahujú vďaka relatívne nízkouhlíkovému energetickému mixu, majú tendenciu vykazovať pomerne vysoké podiely príjmov z aukcií použitých na kompenzáciu nepriamych nákladov.

Možno teda dospieť k záveru, že vyššie sumy kompenzácie v roku 2020 sú spojené s rastúcimi cenami uhlíka. Skutočnosť, že podiely kompenzácie sa zvýšili, možno vysvetliť použitím forwardových cien uhlíka na určenie kompenzácie a poklesom príjmov z aukcií v dôsledku zníženia aukčných objemov prostredníctvom trhovej stabilizačnej rezervy.

3.1.9. Medzinárodné kredity

Vo fáze 3 mohli účastníci systému EU ETS na plnenie časti svojich povinností v rámci tohto systému používať medzinárodné kredity z mechanizmu čistého rozvoja a zo spoločného plnenia v rámci Kjótskeho protokolu. Tieto kredity sú finančné nástroje, ktoré by mali predstavovať jednu tonu CO_2 odstráneného z atmosféry alebo zníženého v atmosfére v dôsledku projektu znižovania emisií. Účastníci mohli medzinárodné kredity používať do konca cyklu hodnotenia súladu v roku 2020[62], pričom podliehali kvalitatívnym a kvantitatívnym normám. Kredity sa neodovzdávali priamo, ale vymieňali sa za kvóty v rámci systému EU ETS.

Na začiatku fázy 3 trhoví analytici odhadovali, že množstvo nárokov na medzinárodné kredity používané počas fáz 2 a 3 (2008 – 2020) bude predstavovať približne 1,6 miliardy kreditov. K 1. máju 2021[63] dosiahol celkový počet použitých alebo vymenených medzinárodných kreditov približne 1,57 miliardy, čo je vyše 98 % odhadovaného maximálneho množstva. Celkový počet medzinárodných kreditov vymenených počas celej fázy 3 predstavoval len približne 506 miliónov.

Úplný prehľad odovzdaných a vymenených medzinárodných kreditov je uvedený v tabuľkách 8.1, 8.2 a 8.3 v dodatku 8 k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe.

---

62 Uhlíkové kredity podľa Kjótskeho protokolu sa vytvárajú takto: projekty v rámci mechanizmu čistého rozvoja tvoria certifikované zníženia emisií a projekty v rámci spoločného plnenia zasa jednotky zníženia emisií.

63 Výmena medzinárodných kreditov bola možná do konca apríla 2021, t. j. do konca cyklu hodnotenia súladu za rok 2020.

Počnúc cyklom hodnotenia súladu za rok 2021 sa medzinárodné kredity v súlade so smernicou o EU ETS už nesmú používať na účely dosahovania súladu so systémom EU ETS. Týmto sa zaistí, že emisie sa budú znižovať na vnútroštátnej úrovni, čím sa zabezpečí environmentálna integrita systému, a zamedzí sa nadmernej ponuke, čím sa zachová jeho nákladová efektívnosť.

3.2. Dopyt: kvóty stiahnuté z obehu

3.2.1. Znižovanie emisií

Od začiatku fázy 3 v roku 2013 klesli emisie zo stacionárnych zariadení, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS (elektrárne a výrobné zariadenia), takmer o 29 %, čo prispelo k celkovému poklesu približne o 43 % od zavedenia systému v roku 2005.

Na základe informácií zaznamenaných v registri EÚ overený objem emisií zo stacionárnych zariadení v roku 2020 predstavoval 1 355 miliónov ton ekvivalentu CO_2, čo je pokles o 11,4 % v porovnaní s rokom 2019. Ako vyplýva z tabuľky 5, pokles emisií bol spôsobený hlavne odvetvím výroby elektrickej energie a tepla, v ktorom klesli emisie o vyše 15 % v porovnaní s rokom 2019, čo odráža zníženú spotrebu elektrickej energie v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 a už predtým pozorované trendy dekarbonizácie. Patria k nim presun z výroby elektrickej energie spaľovaním uhlia na výrobu spaľovaním zemného plynu a náhrada fosílnych palív obnoviteľnými zdrojmi energie. Emisie z priemyselných zariadení klesli o 7 %, čo bol najväčší jednotlivý pokles od začiatku fázy 3, a HDP v EÚ27 klesol z dôvodu pandémie o 6 %.

Tabuľka 5: Overené emisie zo stacionárnych zariadení (v miliónoch ton ekvivalentu CO_2)[64]

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celkové overené emisie	1 904	1 867	1 908	1 814	1 803	1 751	1 755	1 683	1 530	1 355
Zmena oproti roku x – 1		–2,0 %	2,2 %	–4,9 %	–0,6 %	–2,9 %	0,2 %	–4,1 %	–9,1 %	–11,4 %
Overené emisie z výroby elektrickej energie a tepla	1 261	1 254	1 191	1 100	1 091	1 046	1 036	964	822	696
Zmena oproti roku x – 1		–0,5 %	–5,0 %	–7,7 %	–0,8 %	–4,1 %	–1,0 %	–7,0 %	–14,7 %	–15,3 %
Overené emisie z priemyselných zariadení	643	613	717	714	712	704	719	719	708	659
Zmena oproti roku x – 1		–4,7 %	17,0 %	–0,4 %	–0,3 %	–1,1 %	2,0 %	0,1 %	–1,6 %	–7,0 %
Miera rastu reálneho HDP v EÚ27 + Spojenom kráľovstve	1,8 %	–0,4 %	0,3 %	1,8 %	2,3 %	2,0 %	2,6 %	2,0 %	1,6 %	–6 %[65]

Zdroj: EUTL, údaje o HDP uvedené na stránkach Eurostatu (kód tabuľky: tec00115, júl 2021). Overené emisie z leteckej dopravy sú uvedené samostatne v oddiele 4.

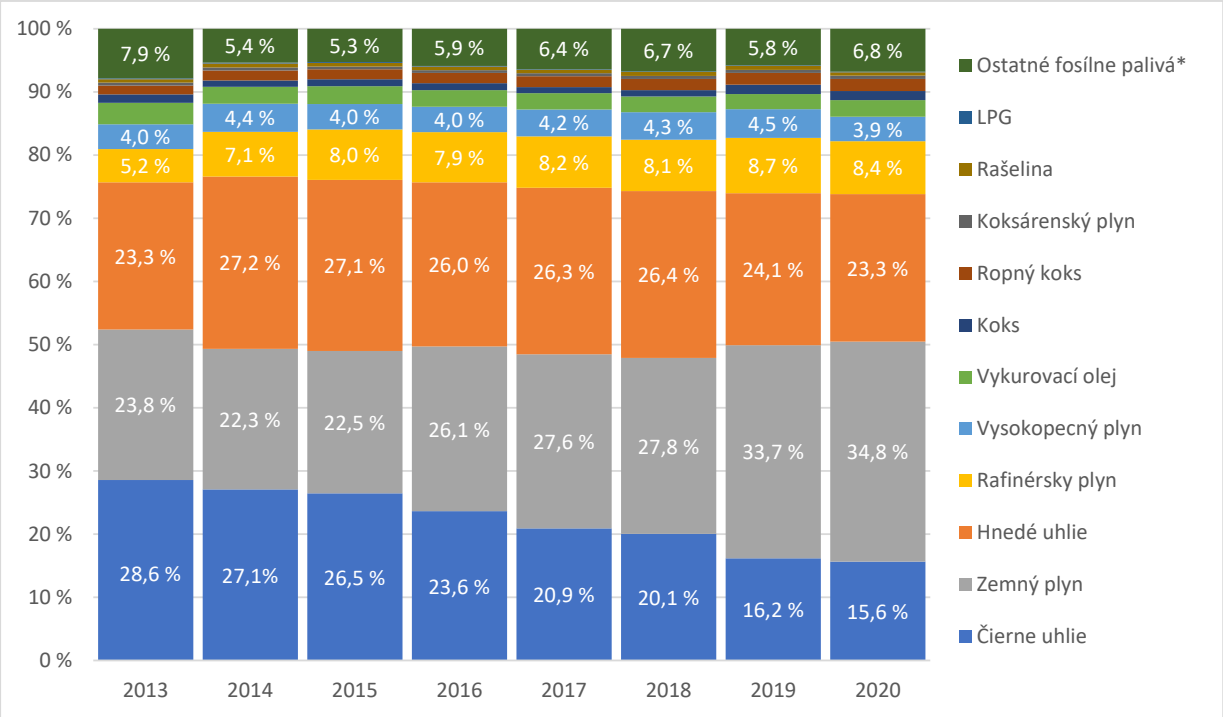
64 Údaje za EÚ27 + Spojené kráľovstvo + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko. Zatriedenie do kategórie výroby elektrickej energie a tepla a do kategórie priemyselných odvetví v tabuľke 7 vychádza z klasifikácie NACE z vnútroštátnych transpozičných opatrení, ktoré predložili členské štáty v roku 2020 v súlade s článkom 11 smernice o EU ETS.

65 Tento percentuálny podiel vyjadruje len mieru rastu HDP v EÚ27, keďže údaje o EÚ27 + Spojenom kráľovstve za rok 2020 nie sú k dispozícii. Zvyšné miery rastu do roku 2019 vyjadrujú EÚ27 + Spojené kráľovstvo.

Nižšie emisie v roku 2020, ktoré odrážajú aj účinok pandémie ochorenia COVID-19, znížili dopyt po kvótach, čo malo vplyv na celkový prebytok kvót na trhu EÚ s uhlíkom a viedlo k miernemu nárastu v porovnaní s rokom 2019 (pozri oddiel 3.2.2).

Ako je znázornené v grafe 6, počas celej fázy 3 boli najdôležitejšími zdrojmi energie čierne uhlie, hnedé uhlie (subbituminózne uhlie) a zemný plyn. Tieto tri skupiny predstavujú každý rok spolu asi 75 % emisií z fosílnych palív, ale podiel čierneho uhlia zreteľne klesá, kým podiel zemného plynu sa zvyšuje. Toto bolo výraznejšie v rokoch 2019 a 2020, keď emisie z čierneho uhlia predstavovali len 16 % podiel celkových emisií v týchto dvoch rokoch (ide o pokles v porovnaní s 29 % v roku 2013), emisie zo zemného plynu v roku 2020 dosiahli 35 % podiel (ide o nárast v porovnaní s 24 % v roku 2013), kým emisie z hnedého uhlia mierne klesli z maximálnej hodnoty 27 % v roku 2014 na 23 % v roku 2020. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch aj v poslednom roku fázy 3 patrili k ďalším významným zdrojom energie najmä rafinérsky vykurovací plyn (a iné plyny získané z procesov), ktorý predstavoval 8,4 % celkových nahlásených emisií zo spaľovania, a iné druhy fosílnych palív, ktorých podiel bol 6,8 %.

Graf 6: Podiel emisií podľa druhu paliva (% celkových emisií z palív v systéme EU ETS, ak palivo nepresiahlo 3 % z celkového objemu, hodnoty sa neuvádzajú), [*] palivá, ktoré nepatria do ostatných uvedených skupín[66]



Na základe správ predložených členskými štátmi[67] v roku 2021 podľa článku 21 klesli nulové emisie z biomasy zo 150 miliónov ton v roku 2019 na 142 miliónov ton v roku 2020, čo je

66 Údaje za Spojené kráľovstvo sú uvedené do roku 2019. V roku 2020 sú uvedené len údaje za Severné Írsko. Spojené kráľovstvo správu podľa článku 21 v roku 2021 nepredložilo.

67 Spojené kráľovstvo správu podľa článku 21 v roku 2021 nepredložilo.

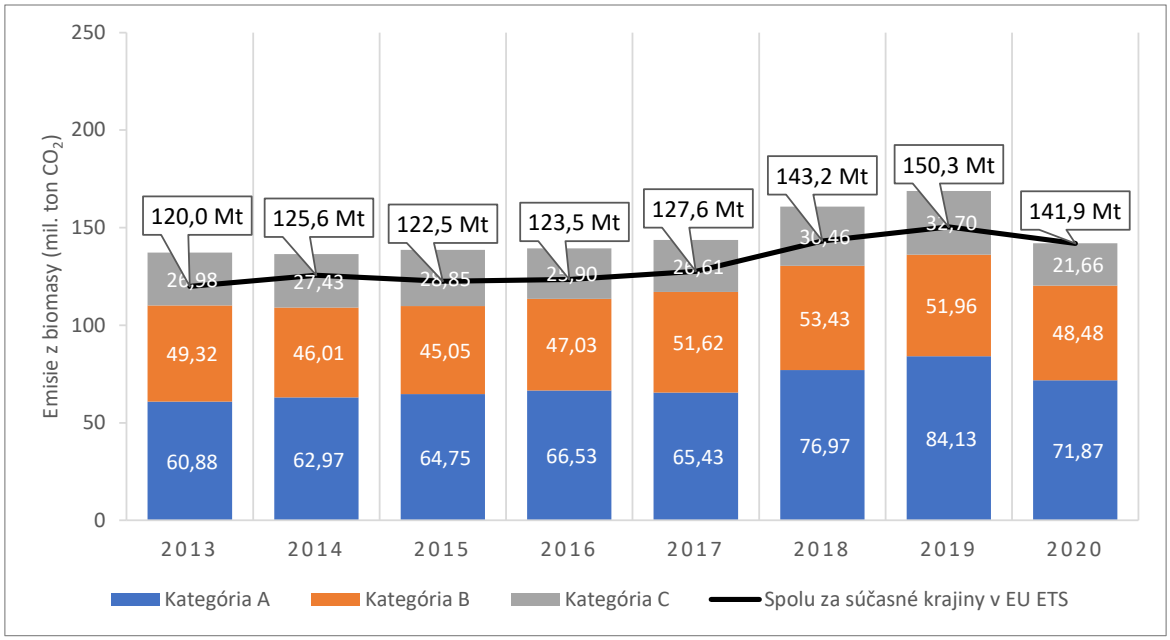
podobná úroveň ako v roku 2018.

Z celkového počtu 9 623 zariadení 2 163 (22,5 % všetkých vykazujúcich zariadení podľa systému EU ETS) nahlásilo, že používajú biomasu. Celkové emisie z biomasy boli v roku 2020 asi desaťkrát nižšie než emisie z fosílnych palív v odvetviach, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS. Emisie z biomasy s nenulovou hodnotou sú stále minimálne, približne na úrovni 0,9 milióna ton ekvivalentu CO_2, a predstavujú menej ako 0,1 % celkových emisií v rámci systému EU ETS.

Od 1. januára 2022 sa v systéme EU ETS budú na emisie z biomasy s nulovou hodnotou uplatňovať nové kritériá udržateľnosti a úspor emisií skleníkových plynov podľa smernice 2018/2001 (smernica o obnoviteľných zdrojoch energie)[68]. Týmto sa posilnia súčasné kritériá týkajúce sa biopalív a biokvapalín v systéme EU ETS a pridajú sa nové kritériá pre pevnú a plynnú biomasu. V grafe 7 sa rozlišujú zariadenia kategórie A, B a C[69] a znázorňujú sa emisie pochádzajúce z biomasy nahlásené vo fáze 3. Nie je zahrnutá fáza absorpcie a čistá hodnota emisií.

Graf 7: Emisie pochádzajúce z biomasy s nulovou hodnotou vo fáze 3 v rámci systému EU ETS (2013 – 2020)

(v miliónoch ton ekvivalentu CO_2)[70]



68 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 82).

69 Zariadenia kategórie C vypúšťajú vyše 500 000 ton ekvivalentu CO_2 ročne, zariadenia kategórie B vypúšťajú od 50 000 do 500 000 ton ekvivalentu CO_2 ročne a zariadenia kategórie A vypúšťajú menej ako 50 000 ton ekvivalentu CO_2 ročne. Podmnožinu zariadení kategórie A predstavujú zariadenia s nízkymi emisiami, ktoré vypúšťajú menej ako 25 000 ton ekvivalentu CO_2 ročne.

70 Tabuľka obsahuje údaje za Spojené kráľovstvo do roku 2019 vrátane. Čiara znázorňuje celkové emisie z biomasy v súčasnom rozsahu pôsobnosti systému EU ETS, kým stĺpce zahŕňajú aj Spojené kráľovstvo. Celkové údaje uvedené v popisoch zahŕňajú súčasný rozsah pôsobnosti systému EU ETS bez Spojeného kráľovstva.

Rozčlenenie overených emisií iných ako CO_2 zo stacionárnych zariadení podľa druhu GHG (N_2O a PFC) vo fáze 3 je uvedené v tabuľke 9.1 v dodatku 9 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie.

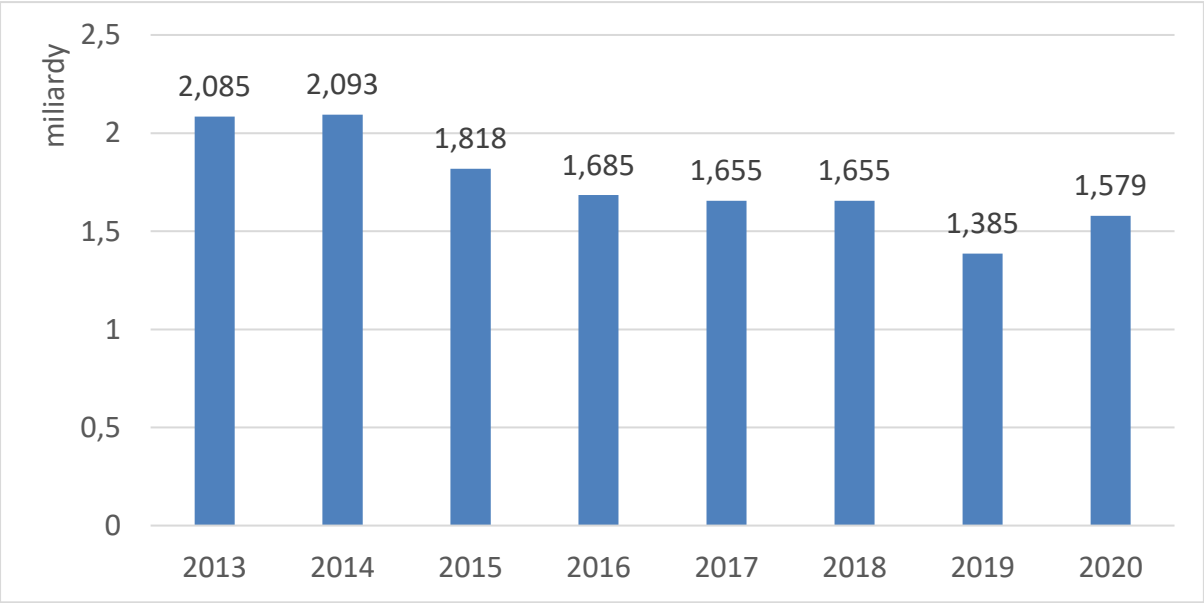
V roku 2020 sa dobrovoľne zrušilo 92 812 kvót. Vo fáze 3 sa do konca júna 2021 zaznamenalo spolu 498 435 dobrovoľne zrušených kvót. Väčšinu zrušení vo fáze 3 schválili majitelia účtov v registroch Holandska, Nemecka, Nórska, Spojeného kráľovstva a Švédska.

3.2.2. Dosiahnutie rovnováhy medzi ponukou a dopytom

Systém EU ETS mal na začiatku fázy 3 vysokú štrukturálnu nerovnováhu medzi dopytom a ponukou kvót, čo predstavovalo 2,1 miliardy kvót. Na riešenie tejto nerovnováhy Komisia ako krátkodobé opatrenie v roku 2014 odložila obchodovanie s 900 miliónmi kvót formou aukcie z rokov 2014, 2015 a 2016 na roky 2019 a 2020 a ako dlhodobé riešenie vytvorila v roku 2015 trhovú stabilizačnú rezervu[71]. Trhovou stabilizačnou rezervou sa upravujú aukčné objemy podľa vopred vymedzených prahových hodnôt celkového množstva kvót v obehu (TNAC) s cieľom udržať trh s uhlíkom v rovnováhe.

Od roku 2018 do roku 2019, keď začala fungovať MSR, prebytok výrazne klesol z 1,65 miliardy na približne 1,385 miliardy kvót. V roku 2020 sa prebytok z dôvodu nižšieho dopytu zvýšil na 1,579 miliardy kvót. Odhaduje sa, že tento ďalší prebytok z roku 2020 sa absorbuje počas nasledujúcich dvoch až štyroch rokov. Graf 8 znázorňuje vývoj prebytku na európskom trhu s uhlíkom do roku 2020.

Graf 8: Prebytok kvót vo fáze 3 systému EU ETS (2013 – 2020)



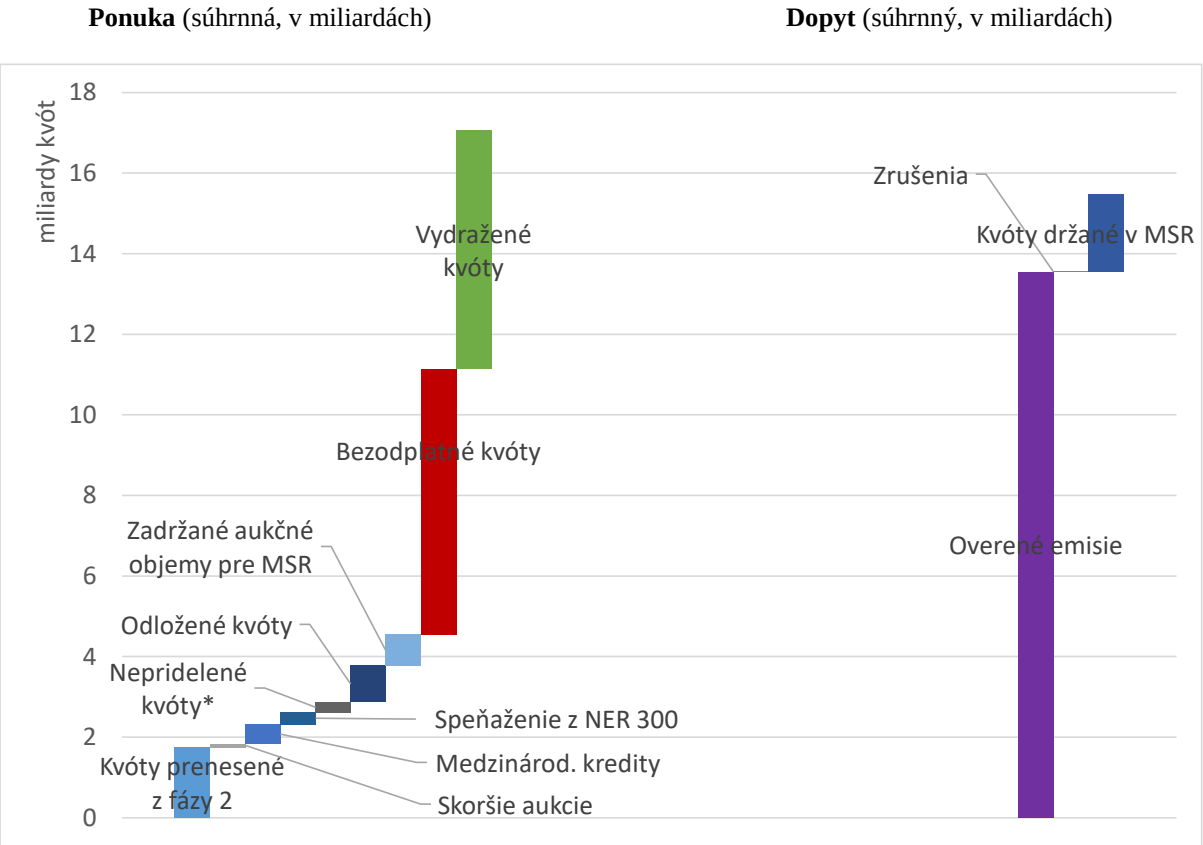
Zdroj: GR pre oblasť klímy

[71] Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1814 zo 6. októbra 2015 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a o zmene smernice 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 264, 9.10.2015, s. 1).

Pri revízii systému EU ETS v roku 2018[72] sa urobili významné zmeny vo fungovaní MSR, ako je znázornené v grafe 10.1 v dodatku k pracovnému dokumentu útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto správe.

Touto správou sa konsolidujú číselné údaje týkajúce sa ponuky a dopytu zverejnené v súlade s harmonogramom povinností podávania správ vyplývajúcich zo smernice o EU ETS a jej vykonávacích ustanovení. Graf 9 znázorňuje zloženie súhrnnej ponuky a dopytu v roku 2020. Príslušné údaje boli uverejnené aj v oznámení Komisie o celkovom množstve kvót v obehu na účely trhovej stabilizačnej rezervy.[73]

Graf 9: Súhrnná ponuka a dopyt v systéme EU ETS ku koncu roka 2020



Zdroj: GR pre oblasť klímy (*V čase dokončenia tejto správy ešte nebol k dispozícii konečný počet kvót nepridelených zariadeniam podľa článku 10a ods. 7 smernice 2003/87/ES a kvót nepridelených zariadeniam z dôvodu uplatnenia článku 10a ods. 19 a 20 uvedenej smernice.)

V rámci príprav na začatie fungovania MSR v roku 2019 Komisia od polovice mája 2017 pravidelne uverejňovala TNAC za predchádzajúci rok[74]. V máji 2021 bolo TNAC uverejnené

72 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/410 zo 14. marca 2018, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť nákladovo efektívne znižovanie emisií a investície do nízkouhlíkových technológií a rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 (Ú. v. EÚ L 76, 19.3.2018, s. 3).

73 C(2021) 3266 final

74 C(2017) 3228 final.

po piatykrát, pričom predstavovalo 1 578 772 426 kvót[75]. Toto oznámenie opäť vedie k umiestňovaniu kvót do MSR, čím sa znížia aukčné objemy v rokoch 2021 a 2022.

Na základe fungovania systému EU ETS v rokoch 2020 a 2021, TNAC a revidovaných právnych predpisov boli aukčné objemy v roku 2021 znížené takmer o 40 %, čo je skoro 320 miliónov kvót. Podobne sa znížia aukčné objemy v roku 2022. Tabuľka 10.1 v dodatku 10 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie poskytuje informácie o príspevkoch členských štátov do MSR od začiatku jej fungovania v roku 2019 do konca roka 2021.

Komisia v roku 2021 vykonala prvé preskúmanie MSR[76] ako súčasť širšej iniciatívy na posilnenie systému EU ETS[77]. Ukázalo sa, že MSR splnila svoj účel znížiť prebytok kvót a stabilizovať trh EÚ s uhlíkom aj počas pandémie ochorenia COVID-19.

Trhovou stabilizačnou rezervou sa začali v roku 2019 riešiť historické nerovnováhy, čo viedlo k prijatiu takmer 1 miliardy kvót. Tento objem zahŕňa úpravu 264 miliónov kvót odobraných z aukčných objemov v roku 2019, 397 miliónov kvót odobraných z aukčných objemov za roky 2019 a 2020 a vyše 300 miliónov kvót, ktoré sa majú odobrať z aukčných objemov za roky 2020 až 2021, čo v každom prípade predstavuje 24 % prebytku predchádzajúceho roka. Znížené emisie v roku 2020 v dôsledku krízy spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19 budú viesť k vyššiemu príjmu do MSR v období 2021 – 2022, a to vo výške 379 miliónov kvót.

Očakáva sa, že príjmami do MSR sa bude naďalej znižovať aukčná ponuka v nadchádzajúcich rokoch, pričom prebytok zostane nad hornou prahovou hodnotou a dôsledky pandémie ochorenia COVID-19 ovplyvnia dopyt. Trhovou stabilizačnou rezervou sa teda bude aj naďalej riešiť historická nerovnováha vytvorená na trhu EÚ s uhlíkom počas fáz 2 a 3, pričom sa zároveň bude reagovať na vplyv šoku na strane dopytu spôsobeného pandémiou.

4. LETECKÁ DOPRAVA

Odvetvie leteckej dopravy je súčasťou systému EU ETS od roku 2012. Pôvodné právne predpisy sa vzťahovali na všetky lety z EHP a do EHP. EÚ však dočasne obmedzila záväzky systému ETS na lety v rámci EHP prevádzkované leteckými spoločnosťami zo všetkých krajín s cieľom podporiť vytvorenie globálneho trhového opatrenia Medzinárodnou organizáciou civilného letectva (ICAO) na zníženie emisií z leteckej dopravy.

---

75 C(2021) 3266 final

76 Posúdenie vplyvu sa nachádza v prílohe 7 k dokumentu SWD(2021) 601 final.

77 Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a nariadenie (EÚ) 2015/757, COM(2021) 551 final a návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení rozhodnutie (EÚ) 2015/1814, pokiaľ ide o množstvo kvót, ktoré sa má umiestniť do trhovej stabilizačnej rezervy pre systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii do roku 2030, COM(2021) 571 final.

Zhromaždenie organizácie ICAO sa v októbri 2016 dohodlo na uznesení o systéme CORSIA, ktorý má začať platiť v roku 2021. CORSIA je systém kompenzácie emisií uhlíka, ktorého cieľom je stabilizovať čisté emisie z medzinárodnej leteckej dopravy na pevne stanovené úrovne prostredníctvom kupovania a zrušenia medzinárodných kreditov. Vzhľadom na túto dohodu sa smernica o EU ETS v roku 2017 zmenila, a to s cieľom predĺžiť rozsah pôsobnosti systému EU ETS v leteckej doprave len v rámci EHP do konca roka 2023.

V dôsledku dohody medzi EÚ a Švajčiarskom o prepojení ich príslušných trhov s uhlíkom (pozri oddiel 7) sa od 1. januára 2020 rozširuje rozsah pôsobnosti EU ETS v odvetví leteckej dopravy na všetky lety z EHP do Švajčiarska. Švajčiarsko následne uplatňuje svoj systém ETS na všetky lety na letiská v EHP. Týmto sa zaistia rovnaké podmienky pre oba smery letov.

Na základe dohody o obchode a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, ktorá bola podpísaná v decembri 2020 a uplatňuje sa od 1. januára 2021, sa systém EU ETS naďalej uplatňuje aj na lety z EHP do Spojeného kráľovstva, pričom na lety zo Spojeného kráľovstva do EHP sa uplatňuje nový systém ETS Spojeného kráľovstva.

V roku 2020 boli kvóty pre leteckú dopravu vydané v súlade s rozsahom pôsobnosti systému EU ETS len v rámci EHP s rozšírením o Švajčiarsko. Bezodplatne bolo pridelených niečo vyše 32,5 milióna kvót. Toto množstvo zahŕňa bezodplatne pridelené kvóty (niečo vyše 31,7 milióna kvót) a takmer 0,8 milióna bezodplatných kvót pridelených z osobitnej rezervy pre nových účastníkov a rýchlo rastúcich prevádzkovateľov. Okrem toho prevádzkovatelia lietadiel, ktorých spravujú vnútroštátni správcovia v EHP, dostali bezodplatne približne 0,5 milióna švajčiarskych kvót pre leteckú dopravu v rámci švajčiarskeho systému ETS.

Objem kvót pre leteckú dopravu vydražený v roku 2020 predstavoval približne 9,2 milióna kvót.

Emisie z leteckej dopravy sa vo fáze 3 systému EU ETS (2013 – 2020) medziročne zvyšovali až do roku 2020, keď tento trend zvrátila pandémia ochorenia COVID-19. V období 2013 – 2019 vzrástli emisie z letov, na ktoré sa vzťahoval systém EU ETS, o 27,5 %. Pandémia a súvisiace cestovné obmedzenia mali za následok, že overené emisie prevádzkovateľov lietadiel spravovaných štátmi EHP v roku 2020 prudko klesli o 63 % v porovnaní s rokom 2019, pričom dosiahli 24,9 milióna ton CO_2 v rámci systému EU ETS a 0,3 milióna ton v rámci švajčiarskeho systému ETS (25,2 milióna ton CO_2 v tabuľke 6). To znamená, že doteraz najvyššie emisie z leteckej dopravy boli zaznamenané v roku 2019. V tabuľke 6 sa uvádza súhrn overených emisií, bezodplatne pridelených emisných kvót a aukčných objemov odvetvia leteckej dopravy od začiatku fázy 3.

Tabuľka 6: Odvetvie leteckej dopravy: overené emisie, bezodplatne pridelené emisné kvóty a aukčné objemy, 2013 – 2021

(v miliónoch)

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Overené emisie (v miliónoch ton ekvivalentu CO_2)	84	53,5	54,8	57,1	61,5	64,4	67,5	68,2	25,2[78]	
Zmena overených emisií oproti roku x – 1		–[79]	2,5 %	4,1 %	7,7 %	4,8 %	4,8 %	1 %	-63 %	
Bezodplatne pridelené kvóty (EÚ27 + Spojené kráľovstvo + Island, Lichtenštajnsko a Nórsko + Švajčiarsko za roky 2020 a 2021)[80]	173,8	32,4	32,4	32,1	32,0	33,1	31,3	31,3[81]	32,5[82]	17,3[83]
Bezodplatne pridelené kvóty z osobitnej rezervy pre nových účastníkov a rýchlo rastúcich prevádzkovateľov	0	0	0	0	0	1,1	1,1	1,0	0,8	0,3
Objemy vydražených kvót	2,5	0	9,3	16,4	6,0	4,7	5,6	5,5	9,2	1,3[84]

Zdroj: EUTL, GR pre oblasť klímy

Objemy kvót pre leteckú dopravu vydražené počas obdobia 2013 – 2015 odzrkadľujú rozhodnutie spoluzákonodarcov z roku 2014 o odložení účinnosti[85] a obmedzení záväzkov v oblasti klímy iba na lety v rámci EHP. Plnenie povinností sa v prípade odvetvia leteckej

78 Vrátane 0,3 milióna ton v rámci švajčiarskeho systému ETS.

79 Vzhľadom na rôzny rozsah pôsobnosti systému EU ETS nemožno zmenu porovnať s predchádzajúcim rokom.

80 Tieto množstvá nezohľadňujú všetkých prevádzkovateľov lietadiel, ktorí ukončili činnosť, bezodplatné kvóty pridelené z osobitnej rezervy pre nových účastníkov a rýchlo rastúcich prevádzkovateľov, ani vrátené kvóty v roku 2012 v dôsledku zmeny rozsahu pôsobnosti.

81 Ak by sa zohľadnilo množstvo kvót, ktoré zostali nepridelené z dôvodu ukončenia podnikania prevádzkovateľov lietadiel, skutočné pridelenie kvót na rok 2019 by bolo o 4 milióny nižšie ako súčasný údaj (pozri poznámku pod čiarou č. 8 v oznámení C/2020/8643) (Ú. v. EÚ C 428, 11.12.2020, s. 1). Prideľovanie kvót pre Spojené kráľovstvo (4,31 milióna kvót z celkového množstva na rok 2019), pozastavené v roku 2019 v dôsledku ochranných opatrení prijatých Komisiou na ochranu environmentálnej integrity systému EU ETS v prípadoch, keď sa na členský štát, ktorý vystupuje z EÚ, prestane uplatňovať právo EÚ, sa v roku 2020 obnovilo.

82 V tomto množstve sa zohľadňujú lety z EHP do Švajčiarska a medzi EHP a Spojeným kráľovstvom v súlade s dohodou o vystúpení.

83 V tomto množstve sa ešte nezohľadňujú lety z EHP do Spojeného kráľovstva, ktoré sú súčasťou systému EU ETS, v súlade s Dohodou o obchode a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom.

84 Do konca júna 2021.

85 Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 377/2013/EÚ z 24. apríla 2013 o dočasnej výnimke zo smernice 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 113, 25.4.2013. s. 1).

dopravy za rok 2013 odložilo[86]. V prípade emisií z leteckej dopravy z rokov 2013 a 2014 sa plnenie povinností uskutočnilo od januára do apríla 2015.

Zahrnutie odvetvia leteckej dopravy do systému EU ETS malo vo fáze 3 výrazný vplyv na environmentálne správanie systému ako celku. Do roku 2020 prevádzkovatelia lietadiel odovzdali 308 miliónov kvót pre leteckú dopravu a 139 miliónov všeobecných kvót. Hodnota všeobecných kvót ukazuje, že odvetvie leteckej dopravy muselo nakúpiť veľké objemy kvót zo stacionárnych zariadení, a tým prispelo k celkovej prísnosti a ambícii systému EU ETS.

Výrazný vplyv pandémie COVID-19 na medzinárodnú leteckú dopravu mal dosah aj na systém CORSIA. Globálne emisie z leteckej dopravy klesli v roku 2020 pod 54 % úrovne roka 2019.[87] Vzhľadom na tento vplyv dosiahol letecký priemysel s podporou viacerých zúčastnených krajín, ktoré sú členmi organizácie ICAO, úpravu základných hodnôt systému CORSIA z pôvodného priemeru emisií z rokov 2019 a 2020 na emisie z roku 2019 pre skúšobnú fázu (roky 2021 – 2023). Keďže sa nepredpokladá, že by sa odvetvie leteckej dopravy zotavilo skôr ako v roku 2023[88] (návrat na úrovne premávky z roku 2019), počas skúšobnej fázy systému CORSIA by pre letecké spoločnosti už nemali existovať žiadne kompenzačné povinnosti, alebo by malo zostať len niekoľko z nich.

Smernicou o EU ETS sa vyžaduje, aby Komisia predložila Európskemu parlamentu a Rade správu o všeobecnej ambícii a celkovej environmentálnej integrite systému CORSIA. V článku 3d smernice sa od Komisie vyžaduje, aby takisto vykonala štúdiu o schopnosti odvetvia leteckej dopravy preniesť náklady na CO_2 na svojich zákazníkov s cieľom vypracovať návrh na percentuálne zvýšenie obchodovania s kvótami formou aukcie.

Ako súčasť širšieho balíka opatrení na plnenie Európskej zelenej dohody uverejneného 14. júla 2021 a na základe smernice o EU ETS zmenenej v roku 2017[89] Komisia navrhla zmeniť systém EU ETS pre leteckú dopravu[90]. Tento návrh v sprievodnom posúdení vplyvu[91] obsahuje správu o posúdení systému CORSIA a štúdiu o prenose nákladov. Jeho snahou je zapracovať systém CORSIA do právnych predpisov EÚ spôsobom, ktorý je v súlade s cieľom EÚ v oblasti klímy do roku 2030.

86 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 421/2014 zo 16. apríla 2014 (Ú. v. EÚ L 129, 30.4.2014, s. 1).

87 Organizácia ICAO, C-WP/15209 z mája 2021.

88 Organizácia Eurocontrol, *COVID-19 impact on the European air traffic network* (Vplyv pandémie COVID-19 na európsku sieť leteckej dopravy) zo septembra 2021.

89 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2392 z 13. decembra 2017, ktorým sa mení smernica 2003/87/ES na účely pokračovania súčasných obmedzení rozsahu pôsobnosti v súvislosti s činnosťami leteckej dopravy a na účely prípravy na vykonávanie globálneho trhového opatrenia od roku 2021 (Ú. v. EÚ L 350, 29.12.2017, s. 7).

90 Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES, pokiaľ ide o príspevok leteckej dopravy k cieľu Únie v oblasti znižovania emisií v celom hospodárstve a ktorou sa primerane vykonáva globálne trhové opatrenie, COM(2021) 552 final.

91 Posúdenie vplyvu sa nachádza v dokumente SWD(2021) 603 final.

5. DOHĽAD NAD TRHOM

Počas fázy 3 systému EU ETS (2013 – 2020) sa zaviedol spoľahlivý právny rámec na dohľad nad trhom EÚ s uhlíkom. Deriváty emisných kvót boli klasifikované ako finančné nástroje od začiatku systému EU ETS. Od januára 2018 sa však podľa smernice o trhoch s finančnými nástrojmi[92] (MiFID) ako finančné nástroje klasifikujú aj spotové[93] emisné kvóty. Táto klasifikácia emisných kvót sa premietla do viacerých sekundárnych právnych aktov vrátane nariadenia o obchodovaní formou aukcie[94] s cieľom dohliadať na primárny trh (aukcie). Každé obchodovanie s emisnými kvótami preto v skutočnosti podlieha rovnakému režimu, aký sa uplatňuje na finančných trhoch EÚ.

Hlavné pravidlá finančného trhu, ktoré sa uplatňujú na obchodovanie s emisnými kvótami, sú:

- **smernica a nariadenie o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID II/MiFIR),** v ktorých sa stanovujú požiadavky na povolenia pre obchodné miesta a finančných sprostredkovateľov (investičné spoločnosti), dôležité požiadavky na podávanie správ a transparentnosť s cieľom vyhnúť sa zneužívaniu trhu a pravidlá dohľadu a spolupráce medzi príslušnými vnútroštátnymi orgánmi,
- **nariadenie o zneužívaní trhu[95]**, ktoré je súborom pravidiel EÚ zakazujúcim rôzne druhy zneužívania trhu, napr. obchodovanie s využitím dôverných informácií alebo manipulácia s trhom takými praktikami, ako je šírenie nepravdivých alebo neoverených informácií. Nariadenie o zneužívaní trhu sa týka všetkých účastníkov trhu, a to bez ohľadu na to, či k zneužívaniu dochádza v EÚ alebo mimo EÚ,
- **smernica o boji proti praniu špinavých peňazí[96]**, v ktorej sa stanovujú dôležité ochranné opatrenia proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

Na trh dohliadajú finančné orgány 27 členských štátov[97], ktoré koordinuje európsky regulačný orgán – Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA). V súlade s pravidlami finančného trhu sa na obchodné miesta a investičné spoločnosti vzťahujú prísne požiadavky na podávanie správ a transparentnosť. Príslušným orgánom v členských štátoch to umožňuje monitorovať obchodné správanie účastníkov trhu. Okrem toho sa nariadením o zneužívaní

92 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa mení smernica 2002/92/ES a smernica 2011/61/EÚ (Ú. v. EÚ L 173, 12.6.2014, s. 349).

93 Zmluvy, podľa ktorých sa odovzdanie kvót uskutočňuje (takmer) okamžite.

94 Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1031/2010 z 12. novembra 2010 o harmonograme, správe a iných aspektoch obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov formou aukcie podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 302, 18.11.2010, s. 1).

95 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 596/2014 zo 16. apríla 2014 o zneužívaní trhu (nariadenie o zneužívaní trhu) a o zrušení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/6/ES a smerníc Komisie 2003/124/ES, 2003/125/ES a 2004/72/ES (Ú. v. EÚ L 173, 12.6.2014, s. 1).

96 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/849 z 20. mája 2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, ktorou sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 648/2012 a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES a smernica Komisie 2006/70/ES (Ú. v. EÚ L 141, 5.6.2015, s. 73).

97 Zoznam príslušných vnútroštátnych orgánov zodpovedných podľa nariadenia o zneužívaní trhu sa nachádza na webovej stránke orgánu ESMA.

trhu ukladá účastníkom trhu povinnosť bezodkladne oznamovať podozrivé pokyny a transakcie. Vnútroštátne orgány majú právomoc ukladať nápravné opatrenia alebo sankcie, ak rozhodnú, že určité správanie vedie k zneužívaniu trhu.

Pravidlá finančného trhu sú dôležitou ochranou integrity a transparentnosti trhu EÚ s uhlíkom. Zavedený rámec doteraz fungoval dobre a je veľmi dôležité zaistiť, aby sa pravidlá riadne uplatňovali.

Orgán ESMA každý rok uverejňuje odhad veľkosti rôznych európskych trhov vrátane trhu s uhlíkom. V najnovšom odhade na rok 2020 vypočítal celkovú obchodnú činnosť s emisnými kvótami na približne 687 miliárd EUR[98]. Z tejto celkovej sumy predstavujú deriváty emisných kvót nesporne najväčší podiel na trhu. Najviac transakcií sa uskutočňuje na obchodných miestach (približne 95 %) a len malý podiel sa vykonáva na mimoburzových trhoch (OTC).

Deriváty zohrávajú zásadnú úlohu, keďže poskytujú prevádzkovateľom systémov ETS flexibilné spôsoby na riadenie ich rizika vyplývajúceho z ceny uhlíka. Tieto zmluvy ponúkajú burzy a finanční sprostredkovatelia, ktorí môžu voľne „zabaliť“ emisné kvóty do rôznych finančných produktov, a to podľa trhových preferencií a zavedeného právneho rámca.

Ako v prípade všetkých trhov, aj trh EÚ s uhlíkom pocítil v roku 2020 účinky pandémie ochorenia COVID-19. V dôsledku krízy cena emisných kvót prudko klesla na 14,71 EUR z priemernej úrovne 24,84 EUR v roku 2019[99]. Ceny uhlíka však opäť rýchlo stúpli. Trhoví analytici poukázali na to, že MSR výrazne zlepšila odolnosť trhu voči väčším šokom na strane dopytu, akým je šok spôsobený celosvetovou pandémiou.

Na cenu emisných kvót môže vplývať veľa faktorov[100]. Poprední trhoví analytici poukazujú najmä na MSR, ktorá absorbuje trhový prebytok, a na dlhodobé politické očakávania trhových hráčov. Trh s uhlíkom je výhľadový a predvída budúce legislatívne zmeny. Zvýšené ambiciózne ciele v oblasti klímy do roku 2030, ktoré sú zakotvené v európskom právnom predpise v oblasti klímy, si vyžadujú nižší strop emisií v rámci systému EU ETS, čím by sa znížila ponuka kvót. Podľa analytikov účastníci trhu už túto očakávanú zmenu zohľadňujú.

Dominantnou kategóriou tak na primárnom, ako aj na sekundárnom trhu ostávajú subjekty, ktoré dodržiavajú pravidlá systému ETS. Počet uchádzačov oprávnených zúčastniť sa na aukciách na spoločnej aukčnej platforme sa mierne zvýšil a v decembri 2020 dosiahol 90 účastníkov. Prevažná väčšina účastníkov boli prevádzkovatelia (72 %), kým zvyšok boli investičné spoločnosti a úverové inštitúcie (18 %), ako aj osoby oslobodené od požiadaviek v smernici MiFID (10 %)[101].

98 Stanovisko orgánu ESMA k vedľajšej činnosti – výpočet veľkosti trhu – aktualizácia za rok 2020.

99 Cena z 23. marca 2020 (14,71 EUR).

100 K niektorým krátkodobým faktorom patria ceny plynu a ropy, poveternostné podmienky, výroba energie z obnoviteľných zdrojov, plánovanie aukcií, bezodplatné prideľovanie emisných kvót atď.

101 Týka sa to samostatnej kategórie spoločností vymedzenej v smernici MiFID, ktoré obchodujú s finančnými nástrojmi, ale v rámci vedľajšej činnosti (ako menšia časť ich celkovej obchodnej činnosti).

Na sekundárnom trhu si pravidlá podľa smernice MiFID vyžadujú, aby obchodné miesta a investičné spoločnosti oznámili príslušným orgánom pozície, ktoré držia v emisných kvótach. Rovnako sú verejne prístupné súhrnné rozpisy pozícií, ktoré držia v emisných kvótach rôzni účastníci trhu vrátane investičných spoločností a ktoré sa uverejňujú každý týždeň na webových stránkach orgánu ESMA[102]. Tieto správy poskytujú dobrý prehľad o rozložení objemov medzi účastníkmi trhu a ukazujú, že investičné fondy, ktoré môžu byť spojené so špekulatívnym správaním, majú v súčasnosti na celkových pozíciách na trhu malý podiel.

Začiatok fázy 4 bol poznačený významnou zmenou na sekundárnom trhu. Historicky sa významný podiel obchodovania na sekundárnom trhu uskutočňoval na platforme burzy ICE Futures Europe so sídlom v Spojenom kráľovstve. Burza ICE London 7. júna 2021 presunula obchodovanie s emisnými kvótami EÚ (tak spotové, ako aj deriváty) do svojej dcérskej spoločnosti v Holandsku, ktorou je burza ICE Endex. Obchodovanie na burze ICE Endex podlieha dohľadu holandského orgánu pre finančné trhy.

Zvýšením cien energií v roku 2021 sa obnovil záujem o ceny uhlíka a režim dohľadu nad trhom EÚ s uhlíkom. Panuje spoločná zhoda o tom, že hlavnou príčinou zvýšenia sú rekordné celosvetové ceny plynu, kým zvýšená cena uhlíka má oveľa menší vplyv. Z oznámenia Komisie z 13. októbra 2021[103] vyplýva, že zvýšenie ceny plynu má na cenu elektrickej energie deväťkrát väčší vplyv než zvýšenie ceny uhlíka. Spravodlivá tvorba cien a integrita trhu EÚ s uhlíkom je zaručená spoľahlivým režimom dohľadu, ktorý sa vzťahuje aj na iné finančné trhy. Komisia však oznámila, že požiada orgán ESMA, aby ďalej posilnil monitorovanie vývoja na trhu EÚ s uhlíkom.

6. MONITOROVANIE, NAHLASOVANIE A OVEROVANIE EMISIÍ

Vo fáze 3 (2013 – 2020) a v ďalších fázach sa požiadavky systému EU ETS na monitorovanie, nahlasovanie, overovanie a akreditáciu harmonizujú nariadením o monitorovaní a nahlasovaní (MRR)104 a nariadením o akreditácii a overovaní (AVR)[105].

Monitorovací systém v systéme EU ETS je koncipovaný ako modulový prístup, ktorý prevádzkovateľom umožňuje vysokú mieru flexibility s cieľom zabezpečiť nákladovú efektívnosť a zároveň dosiahnuť vysokú spoľahlivosť monitorovaných údajov o emisiách. Na tento účel môžu prevádzkovatelia používať viacero monitorovacích metód („metodika založená na výpočtoch“ alebo „metodika založená na meraniach“, výnimočne aj „rezervný postup“) vrátane kombinácie metód pre jednotlivé časti zariadenia. V prípade

---

102 Systém týždenného nahlasovania pozícií v komoditných derivátoch.

103 Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Boj s rastúcimi cenami energie: súbor nástrojov pre opatrenia a podporu, COM(2021) 660 final.

104 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2066 z 19. decembra 2018 o monitorovaní a nahlasovaní emisií skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, ktorým sa mení nariadenie Komisie (EÚ) č. 601/2012 (Ú. v. EÚ L 334, 31.12.2018, s. 1).

105 Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2067 z 19. decembra 2018 o overovaní údajov a o akreditácii overovateľov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 334, 31.12.2018, s. 94).

prevádzkovateľov lietadiel sú dovolené len metodiky založené na výpočtoch, pričom základným parametrom, ktorý je potrebné vypočítať pri letoch zaradených do systému EU ETS, je spotreba paliva. Požiadavka, aby zariadenia a prevádzkovatelia lietadiel mali plán monitorovania schválený príslušným orgánom na základe nariadenia MRR, zabraňuje svojvoľnému výberu monitorovacích metód a časových obmien (podrobný prehľad o monitorovaní, ktoré sa uplatňuje v krajinách zapojených do systému EU ETS, je uvedený v oddiele 11.1 dodatku 11 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie).

Nariadením AVR sa v rámci celej EÚ zaviedol harmonizovaný prístup k akreditácii overovateľov. Overovatelia musia byť akreditovaní vnútroštátnym akreditačným orgánom, aby mohli vykonávať overovanie v súlade s nariadením AVR. Tento jednotný akreditačný systém umožňuje overovateľom pôsobiť na základe vzájomného uznávania vo všetkých zúčastnených krajinách, čím sa v plnom rozsahu využívajú výhody vnútorného trhu a zabezpečuje sa dostatočná dostupnosť v celej EÚ (podrobný prehľad o vykonávaní nariadenia AVR v krajinách zapojených do systému EU ETS je uvedený v oddiele 11.2 dodatku 11 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie).

Po prvej aktualizácii nariadení MRR a AVR v roku 2018, ktorej zámerom bolo zlepšiť, objasniť a zjednodušiť pravidlá monitorovania, nahlasovania, overovania a akreditácie a zlepšiť efektívnosť systému, sa vo februári 2019 začala druhá aktualizácia týchto dvoch nariadení. Cieľom bolo vyriešiť otvorené otázky, ako je vykonávanie prepracovaného znenia smernice o obnoviteľných zdrojoch energie. Toto viedlo 14. decembra 2020 k prijatiu vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) 2020/2085, ktorým sa mení nariadenie MRR[106], a vykonávacieho nariadenia Komisie (EÚ) 2020/2084, ktorým sa mení nariadenie AVR[107].

Krajiny zapojené do systému EU ETS používajú rôzne prístupy týkajúce sa príslušných orgánov zodpovedných za jeho vykonávanie. V niektorých krajinách je zapojených viacero miestnych orgánov, kým v iných je vykonávanie centralizovanejšie (podrobný prehľad administratívnych opatrení v krajinách zapojených do systému EU ETS je uvedený v oddiele 11.3 dodatku 11 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie). Organizácia správy systému EU ETS v zúčastnených krajinách sa počas fázy 3 celkovo ukázala ako veľmi účinná.

Pokiaľ ide o opatrenia na plnenie povinností, v smernici o EU ETS sa stanovuje pokuta vo výške 100 EUR (s indexáciou v závislosti od inflácie) za každú tonu emitovaného CO_2, za ktorú nebola v stanovenej lehote odovzdaná žiadna kvóta, a táto pokuta sa pripočíta k cene za odovzdanie. Ďalšie pokuty uplatniteľné za porušenia predpisov pri vykonávaní smernice o EU ETS vyplývajú z vnútroštátnych ustanovení stanovených každou príslušnou krajinou (podrobný prehľad o plnení povinností v rámci systému EU ETS v zúčastnených krajinách je

[106] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/2085 zo 14. decembra 2020, ktorým sa mení a opravuje vykonávacie nariadenie (EÚ) 2018/2066 o monitorovaní a nahlasovaní emisií skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 423, 15.12.2020, s. 37).

[107] Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/2084 zo 14. decembra 2020, ktorým sa mení a opravuje vykonávacie nariadenie (EÚ) 2018/2067 o overovaní údajov a o akreditácii overovateľov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 423, 15.12.2020, s. 23).

uvedený v oddiele 11.4 dodatku 11 k sprievodnému pracovnému dokumentu útvarov Komisie).

Efektívnosť systému plnenia povinností sa zlepšila, keďže nariadenie MRR umožnilo krajinám uložiť povinnosť elektronického nahlasovania. Počas fázy 3 viac ako polovica krajín zapojených do systému EU ETS oznámila používanie elektronických vzorov pre plány monitorovania, správy o emisiách, správy o overení a/alebo správy o vylepšeniach. Druhá polovica zapojených krajín oznámila, že na nahlasovanie v rámci systému EU ETS používa určitú formu automatizovaného informačného systému.

Aj napriek ťažkej hospodárskej situácii v dôsledku krízy spôsobenej pandémiou COVID-19, ktorá ovplyvnila cykly plnenia povinností v rokoch 2020 a 2021, zostala úroveň plnenia povinností v rámci systému EU ETS počas fázy 3 konzistentne veľmi vysoká. Prevádzkovatelia zodpovední po väčšinu rokov za vyše 99 % emisií zo stacionárnych zariadení a z leteckej dopravy splnili svoje právne povinnosti.

7. PREPOJENIE SYSTÉMU EU ETS A ŠVAJČIARSKEHO SYSTÉMU ETS

Rokovania o prepojení systému EU ETS s trhom Švajčiarska s uhlíkom sa ukončili počas 21. konferencie zmluvných strán Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) v decembri 2015. Na základe rozhodnutia Rady (EÚ) 2017/2240[108] bola podpísaná dohoda o prepojení systémov[109], ktorá bola predbežne vykonávaná od 23. novembra 2017 a schválená v mene EÚ rozhodnutím Rady (EÚ) 2018/219[110]. EÚ a Švajčiarska konfederácia si vymenili ratifikačné listiny 6. decembra 2019 po tom, čo Švajčiarska konfederácia 5. decembra 2019 rozšírila svoj systém ETS na leteckú dopravu prostredníctvom rozhodnutia č. 2/2019[111]. Dohoda o prepojení systémov následne nadobudla platnosť 1. januára 2020[112]. Odvtedy sa na emisie za rok 2020 v systéme EU ETS a švajčiarskom systéme ETS vzťahujú tieto prepojené systémy.

Dohoda o prepojení systémov neovplyvňuje nezávislý charakter systému EU ETS a švajčiarskeho systému ETS. Oba systémy ostávajú nezávislé na rozdiel od systémov Islandu, Lichtenštajnska a Nórska, ktoré sú úplne integrované do systému EU ETS prostredníctvom mechanizmov stanovených v Dohode o EHP. V dohode o prepojení

108 Rozhodnutie Rady (EÚ) 2017/2240 z 10. novembra 2017 o podpise v mene Únie a predbežnom vykonávaní Dohody medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 322, 7.12.2017, s. 1).

109 Dohoda medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 322, 7.12.2017, s. 3).

110 Rozhodnutie Rady (EÚ) 2018/219 z 23. januára 2018 o uzavretí Dohody medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 43, 16.2.2018, s. 1).

111 Rozhodnutie č. 2/2019 Spoločného výboru zriadeného Dohodou medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov z 5. decembra 2019, ktorým sa menia prílohy I a II k Dohode medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 314, 29.9.2020, s. 68).

112 Oznámenie o nadobudnutí platnosti Dohody medzi Európskou úniou a Švajčiarskou konfederáciou o prepojení ich systémov obchodovania s emisiami skleníkových plynov (Ú. v. EÚ L 330, 20.12.2019, s. 1).

systémov sa vymedzujú podmienky a požiadavky, za ktorých sa tieto dva systémy prepájajú, a stanovuje sa mechanizmus potrebný na zabezpečenie splnenia podmienok stanovených v článku 25 smernice o EU ETS[113].

Začlenenie leteckej dopravy do dohody o prepojení systémov bolo zásadnou požiadavkou EÚ. Švajčiarsko na základe článku 6 dohody uplatňuje rovnaký prístup k pokrytiu, emisnému stropu a prideľovaniu kvót ako systém EU ETS. Na švajčiarske vnútroštátne lety a lety zo Švajčiarska do EHP sa vzťahuje švajčiarsky systém ETS, kým lety z EHP do Švajčiarska patria do systému EU ETS. Umožňuje sa tým, aby dohoda o prepojení systémov prispievala k environmentálnej integrite tak systému EU ETS, ako aj systému ETS Švajčiarska.

Ako vyplýva z tabuľky 7, kompatibilita oboch systémov nie je záležitosťou veľkosti, ale kvalitatívnych požiadaviek a hľadísk s cieľom zabezpečiť integritu prepojených trhov s uhlíkom a rovnaké podmienky pre prevádzkovateľov.

Tabuľka 7: Porovnanie systému EU ETS a švajčiarskeho systému ETS

<table>
<tr><th></th><th colspan="2">Systém EU ETS</th><th colspan="2">Švajčiarsky systém ETS</th></tr>
<tr><td>Počet všeobecných kvót obchodovaných formou aukcie v roku 2020</td><td colspan="2">778 505 000</td><td colspan="2">265 000 (z ktorých 175 000 sa vydražilo v roku 2021 z dôvodu zrušenia aukcií v roku 2020)</td></tr>
<tr><td>Počet kvót pre leteckú dopravu obchodovaných formou aukcie v roku 2020</td><td colspan="2">9 174 000</td><td colspan="2">196 500</td></tr>
<tr><td>Počet všeobecných bezodplatne pridelených kvót v roku 2020</td><td colspan="2">66 775 8544</td><td colspan="2">4 391 331</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Počet bezodplatne pridelených kvót prevádzkovateľom leteckej dopravy v roku 2020</td><td>Kvóty EÚ pre leteckú dopravu systému EU ETS</td><td>Švajčiarske kvóty pre leteckú dopravu švajčiarskeho systému ETS</td><td>Švajčiarske kvóty pre leteckú dopravu švajčiarskeho systému ETS</td><td>Kvóty EÚ pre leteckú dopravu systému EU ETS</td></tr>
<tr><td>32 486 017</td><td>501 278</td><td>570 696</td><td>473 521</td></tr>
<tr><td>Overené emisie zo stacionárnych zariadení v roku 2020</td><td colspan="2">1 355 141 953</td><td colspan="2">4 874 278</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Overené emisie prevádzkovateľov leteckej dopravy v roku 2020[114]</td><td>Systém EU ETS</td><td>Švajčiarsky systém ETS</td><td>Švajčiarsky systém ETS</td><td>Systém EU ETS</td></tr>
<tr><td>24 917 481</td><td>299 610</td><td>283 329</td><td>366 102</td></tr>
<tr><td>Počet stacionárnych zariadení v roku 2020</td><td colspan="2">10 437[115]</td><td colspan="2">51</td></tr>
<tr><td>Počet prevádzkovateľov</td><td colspan="2">352[116]</td><td colspan="2">3</td></tr>
</table>

113 V súlade s článkom 25 smernice o EU ETS sa môže systém EU ETS prepojiť so „zlučiteľnými povinnými systémami obchodovania s emisiami skleníkových plynov s absolútnymi maximálnymi hodnotami emisií“.

114 Niektorí prevádzkovatelia leteckej dopravy majú povinnosť dodržiavať súlad s obomi systémami.

115 Prevádzkovatelia, ktorí neboli v roku 2020 vyradení na základe registra EÚ; počet prevádzkovateľov, ktorí nahlásili emisie, je 10 317.

116 Prevádzkovatelia, ktorí neboli v roku 2020 vyradení na základe registra EÚ; počet prevádzkovateľov, ktorí nahlásili emisie, je 320.

leteckej dopravy v roku 2020		

Zdroj: EUTL a švajčiarsky register[117]

Od nadobudnutia platnosti dohody o prepojení systémov môžu byť emisie vytvorené v rámci ktoréhokoľvek systému pokryté odovzdaním kvót vydaných v ktoromkoľvek systéme. Prevádzkovatelia oboch systémov môžu mať teda prístup k väčšiemu trhu, čím sa môže vytvoriť priestor na zvýšenie efektívnosti. Aby sa tak mohlo stať, vytvorilo sa podľa požiadaviek článku 3 ods. 2 dohody priame prepojenie medzi registrami oboch systémov na prevod kvót z účtu v jednom systéme na účet v druhom systéme.

Po nadobudnutí platnosti dohody o prepojení systémov v roku 2020 prevádzkovatelia (stacionárnych zariadení aj leteckej dopravy) použili 642 413 kvót vydaných v rámci švajčiarskeho systému ETS[118], pričom využívali zvýšenú flexibilitu, ktorú ponúka prepojenie medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS.

Tabuľky 8 a 9 ukazujú vplyv prepojenia alebo rozsah, v akom prevádzkovatelia spravovaní buď systémom EU ETS (tabuľka 8) alebo švajčiarskym systémom ETS (tabuľka 9) mali prínos z prepojenia použitím kvót vydaných v druhom systéme na splnenie svojich povinností odovzdávania kvót.

Stacionárne zariadenia použili v systéme EU ETS kvóty švajčiarskeho systému ETS na splnenie povinnosti len vo veľmi malom rozsahu: na splnenie 0,0044 % záväzkov sa použilo menej ako 60 000 švajčiarskych všeobecných kvót. Prevádzkovatelia lietadiel, na ktorých sa vzťahoval systém EU ETS, splnili 2,34 % záväzkov použitím švajčiarskych kvót pre leteckú dopravu, ale nepoužili žiadne všeobecné kvóty.

Tabuľka 8: Jednotky použité na plnenie povinností v systéme EU ETS

EU ETS							
Stacionárne zariadenia	**Bezodpl. prideľ. a aukcie**	**Overené emisie**	**Odovzdané jednotky**				
			spolu	**EUA**	**CHU 2020**		
	1 446 263 544	1 355 141 953	1 348 077 920	1 348 018 396	59 524		
% z celkového počtu			100%	99,9956%	0,0044%		
Prevádzkovatelia leteckej dopravy	**Bezodpl. prideľ. (vrát. švajč. ETS) a aukcie**	**Overené emisie vrát. v rámci CH ETS**	**Odovzdané jednotky**				
			spolu	**EUAA**	**EUA**	**CHUA 2020**	**CHU 2020**
	42 177 108	25 217 091	24 880 715	12 292 505	12 005 321	582 889	0
% z celkového počtu			100%	49,41%	48,25%	2,34%	0,00%

Vo švajčiarskom systéme ETS splnili stacionárne zariadenia 0,19 % svojich záväzkov použitím kvót systému EU ETS. Avšak v prípade prevádzkovateľov lietadiel, na ktorých sa vzťahuje švajčiarsky systém ETS, mali všeobecné kvóty a kvóty pre leteckú dopravu v systéme EU ETS viac než 40 % podiel na plnení ich povinností. Bolo to vďaka prideleniu

117 Švajčiarsky register systému ETS

118 Údaj zahŕňa priame pridelenie kvót.

kvót z EÚ, ktoré niektorí prevádzkovatelia dostali vo švajčiarskom systéme ETS na pokrytie svojich emisií v rámci systému EU ETS.

Tabuľka 9: Jednotky použité na plnenie povinností v švajčiarskom systéme ETS

ETS Švajčiarska								
Stacionárne zariadenia	**prideľ. a aukcie (CHU)**	**Overené emisie**	**Odovzdané jednotky**					
			spolu	**EUA**	**CHU 2020**	**CER**		
	4 656 331	4 874 278	4 877 617	9 390	4 761 361	106 866		
% z celkového počtu			100%	0,19%	97,62%	2,19%		
Prevádzkovatelia leteckej dopravy (pod správou	**Bezodpl. prideľ. (vrát. EU ETS) a aukcie**	**Overené emisie vrát. v rámci EU ETS**	**Odovzdané jednotky**					
			spolu	**EUAA**	**EUA**	**CHUA**	**CHU**	**CER**
	1 240 717	649 431	649 971	263 375	540	373 640	0	12 416
% z celkového počtu			100%	40,52%	0,08%	57,49%	0,00%	1,91%

Tabuľka 10: Prevody kvót medzi systémom EU ETS a švajčiarskym systémom ETS, september 2020 – apríl 2021

Prevody (všeobecné kvóty a kvóty pre leteckú dopravu z oboch systémov)		
Z	*Do*	*Celkový počet*
EÚ	Švajčiarsko	977 065
Švajčiarsko	EÚ	450 578
Zostatok		**526 487**

8. ÚČINKY VYKONÁVANIA SMERNICE O ENERGETICKEJ EFEKTÍVNOSTI A NÁRODNÝCH ENERGETICKÝCH A KLIMATICKÝCH PLÁNOV NA SYSTÉM EU ETS

Správa o trhu s uhlíkom by mala zohľadniť účinky vykonávania smernice o energetickej efektívnosti a celkový vplyv politík a opatrení zahrnutých v integrovaných národných energetických a klimatických plánoch (NEKP) na fungovanie systému EU ETS vrátane rovnováhy medzi dopytom po kvótach a ich ponukou na trhu EÚ s uhlíkom[119]. Tento oddiel sa vzťahuje na tieto dve témy.

8.1. Vplyv vykonávania smernice o energetickej efektívnosti na systém EU ETS

Medzi systémom EU ETS a smernicou o energetickej efektívnosti existuje viacero vzájomných interakcií, najmä keď politické opatrenia majú vplyv na energetickú efektívnosť prevádzkovateľov, na ktorých sa tento systém vzťahuje. Článkom 8 smernice o energetickej efektívnosti sa podporujú nákladovo efektívne opatrenia energetickej efektívnosti tým, že sa

[119] Na základe článku 24 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 210), a článkov 29 a 35 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1).

od veľkých prevádzkovateľov požaduje, aby každé štyri roky vykonávali energetický audit, alebo aby používali certifikovaný systém energetického alebo environmentálneho manažérstva. Pomôže im to identifikovať energetické straty, potenciál úspor energie a nákladovo efektívne opatrenia na zníženie ich energetickej spotreby.

Ústredným ustanovením smernice o energetickej efektívnosti zameraným priamo na tvorbu úspor energie je článok 7, ktorým sa vyžaduje, aby členské štáty prijali politické opatrenia na dosiahnutie úspor energie[120]. Keďže členské štáty majú možnosť výberu, na ktoré odvetvia sa zamerajú, tieto opatrenia by mohli pôsobiť spoločne s povinnosťami v rámci systému EU ETS. Pokiaľ ide o možné vplyvy na odvetvia systému EU ETS, opatrenia členských štátov možno roztriediť do štyroch kategórií:

- politické opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti zavedené v odvetviach mimo rozsahu pôsobnosti systému EU ETS, ktoré neovplyvňujú priamo systém, ako je nahradenie starej pece na uhlie efektívnejším kotlom na spaľovanie biomasy,
- opatrenia energetickej efektívnosti zamerané na zníženie spotreby energie dodávanej z odvetví systému ETS, ako je elektrická energia, diaľkové vykurovanie a rafinérie dodávajúce palivo pre dopravu a vykurovanie. Patria sem opatrenia na zatepľovanie budov s diaľkovým vykurovaním, výmenu elektrických spotrebičov a zlepšovanie palivovej účinnosti v doprave. Hoci je pôsobnosť príslušných rozhodnutí mimo zariadení, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS, signál o cene uhlíka môže stimulovať konanie účastníkov trhu, predovšetkým spotrebiteľov,
- politické opatrenia, ktorými sa podporujú činnosti vedúce k zmene nosiča energie, ako je nahradenie elektrického ohrievača solárnym ohrievačom (čo vedie k zníženej energetickej spotrebe v odvetví systému ETS) alebo nahradenie plynového kotla tepelným čerpadlom (čo vedie k zvýšenej energetickej spotrebe v odvetví systému ETS),
- politické opatrenia podporujúce energetickú efektívnosť hlavných procesov zariadení, na ktoré sa vzťahuje systém EU ETS.

Posledné uvedené opatrenia sú v priamom vzájomnom pôsobení so systémom EU ETS. V období 2014 – 2020 Belgicko, Holandsko a Rumunsko[121] oznámili politické opatrenia podľa článku 7 zamerané na zariadenia systému ETS – dobrovoľné dohody (v prípade Belgicka a Holandska) alebo ekvivalentné opatrenia (v prípade Rumunska)[122]. Tieto opatrenia tvorili vysoký podiel kumulatívnych úspor energie oznámených týmito krajinami za

120 Odporúčanie Komisie týkajúce sa transponovania povinností úspor energie, C(2019) 6621 final.

121 Členské štáty mali do 30. apríla 2020 povinnosť podávať správy každý rok. Záverečná správa vzťahujúca sa na celé povinné obdobie sa má predložiť do marca 2022. Tieto tri členské štáty navrhli opatrenie na riešenie najmä priemyselných odvetví v systéme EU ETS. Vo všeobecnosti existuje výrazne viac opatrení zameraných na priemyselné odvetvia (tie by sa mohli vzťahovať na priemyselné odvetvia v rámci pôsobnosti systému EU ETS aj mimo neho). V databáze ODYSSEE-MURE týkajúcej sa opatrení energetickej efektívnosti v EÚ sa uvádza vyše 200 opatrení zameraných na priemyselné odvetvia v členských štátoch.

122 Dobrovoľné dohody a ekvivalentné opatrenia sú alternatívnymi opatreniami v zmysle článku 7b smernice o energetickej efektívnosti. Pôvodné znenie smernice prijaté v roku 2012 zahŕňalo neúplný zoznam alternatívnych opatrení, ale po jeho revízii v roku 2018 bol tento zoznam odstránený.

obdobie 2014 – 2018: 61 % Belgicko, 20 % Holandsko a 44 % Rumunsko[123]. Hoci v dobrovoľných dohodách sa stanovuje, že prevádzkovatelia by sa mali zaviazať k energetickej efektívnosti alebo k cieľom úspor energie, tieto ciele sa neobmedzujú na energetickú spotrebu podliehajúcu systému EU ETS. V praxi väčšina úspor energie pochádza pravdepodobne zo zlepšenia energetickej efektívnosti v priemyselných procesoch, ktoré patria do systému EU ETS, ale časť úspor môže pochádzať z úspor energie mimo tohto systému (napr. palivová účinnosť v doprave, energetická efektívnosť v kanceláriách). Hoci väčšina členských štátov zaradila do svojho rozsahu činnosti aspoň jedno politické opatrenie zamerané na priemyselné odvetvia, na ktoré sa vzťahuje aj systém EU ETS, údaje oznamované podľa článku 7 nerozlišujú medzi podielom úspor z odvetví systému ETS a úspor z iných (pod)odvetví.

Ustanoveniami článku 7 ods. 4 smernice o energetickej efektívnosti sa riešilo vzájomné pôsobenie so systémom EU ETS na obdobie 2014 – jún 2020.

- Článok 7 ods. 4 písm. b) sa týkal možnosti, ktorú členské štáty mohli použiť pri výpočte požadovaného množstva úspor energie za obdobie 2014 – 2020. Z výpočtu mohli vylúčiť celý objem alebo časť objemu predanej energie použitej v priemyselných prevádzkach, na ktoré sa vzťahoval systém EU ETS. Túto možnosť využilo 15 členských štátov[124].

- Článkom 7 ods. 4 písm. c) sa členským štátom umožnilo, aby k nahlasovanému objemu úspor energie vypočítaných v súlade s článkom 7 ods. 2 a 3 zarátali aj úspory energie z opatrení podporujúcich energetickú efektívnosť na strane ponuky. Túto možnosť využili len tri členské štáty[125].

Úspory energie z politických opatrení energetickej efektívnosti v systéme ETS znižujú dopyt po kvótach. Vplyv na emisie GHG je komplexnejší, keďže systém ETS stanovuje strop celkových emisií zo všetkých zahrnutých subjektov a MSR zabezpečuje rovnováhu medzi ponukou a dopytom. Úspory energie v odvetviach priamo zahrnutých do systému ETS alebo nepriamo s ním prepojených môžu teda prispieť k obmedzovaniu emisií alebo znižovaniu cien uhlíka. Rovnako platí, že pokiaľ politické opatrenia energetickej efektívnosti riešia zlyhania trhu a odstraňujú prekážky zavádzania nákladovo efektívnych opatrení na dosiahnutie úspor energie a majú ďalšie prínosy, takisto umožňujú účastníkom obmedziť emisie pri nižších nákladoch. Stimuly systému EU ETS v súvislosti s cenou uhlíka zasa

123 Tieto čísla pochádzajú z výročných správ, ktoré predkladajú členské štáty v súlade s článkom 24 ods. 1 smernice o energetickej efektívnosti. Podiely sú vyjadrené vo vzťahu ku kumulatívnym úsporám energie podľa článku 7 nahlásených za obdobie 2014 – 2018.

124 Túto možnosť nemožno použiť na obdobie 2021 – 2030, keďže pre toto povinné obdobie sa možnosťami podľa článku 7 ods. 4 smernice o energetickej efektívnosti neznižuje minimálne množstvo požadovaných kumulatívnych úspor, pozri článok 7 ods. 5 smernice.

125 Dánsko (úspory energie týkajúce sa diaľkového vykurovania ako súčasť povinnej schémy energetickej efektívnosti), Rumunsko (súbor 5 opatrení zaoberajúcich sa efektívnosťou v elektrárňach, vysokoúčinnou kogeneráciou, efektívnosťou v prenosových a distribučných sieťach a efektívnosťou v diaľkovom vykurovaní) a Slovinsko (3 opatrenia týkajúce sa efektívnosti v diaľkovom vykurovaní).

prispievajú k dosahovaniu cieľov EÚ a orientačných národných cieľov energetickej efektívnosti podľa článku 3.

8.2. Vplyv vykonávania národných energetických a klimatických plánov na systém EU ETS

27 národných energetických a klimatických plánov (NEKP) dokončených v roku 2019 poskytuje prehľad o tom, ako členské štáty EÚ pristupujú k prvej fáze svojho prechodu na klimatickú neutralitu v rokoch 2021 až 2030.

V posúdení NEKP Komisiou[126] sa ukázalo, že podľa existujúcich a plánovaných opatrení členské štáty plánujú znížiť emisie o 41 % pod úrovne z roku 1990, čo znamená prekonanie predchádzajúcej cieľovej hodnoty EÚ do roku 2030 o 40 %. Plány takisto naznačujú, že takmer všetky členské štáty, ktoré používajú uhlie na výrobu elektriny, postupne tento spôsob výroby ukončujú, alebo stanovili dátumy jeho ukončenia. Spolu 21 členských štátov buď uhlie na výrobu elektriny už nepoužíva[127], alebo sa zaviazali používanie uhlia ukončiť (vrátane hnedého uhlia a rašeliny), pričom vo svojich NEKP uviedli konkrétne dátumy. V tejto súvislosti sa v NEKP predpokladá, že používanie uhlia klesne do roku 2030 o 70 % v porovnaní s rokom 2015 a elektrina z obnoviteľných zdrojov bude do roku 2030 predstavovať 60 % vyrobenej elektriny. Tieto vývojové trendy by priamo ovplyvnili systém EU ETS, pričom by potenciálne viedli k podstatnému poklesu emisií z energetiky a následnému poklesu dopytu po emisných kvótach. Pokiaľ toto politicky motivované ukončovanie výroby urýchľuje ukončovanie používania uhlia motivované trhom s uhlíkom a tieto vplyvy sa nekompenzujú prostredníctvom trhovej stabilizačnej rezervy, mohli by sa znížiť ceny uhlíka v systéme ETS.

Z posúdenia Komisie vyplýva aj to, že podiel energie z obnoviteľných zdrojov by mohol na úrovni EÚ v rámci existujúcich a plánovaných opatrení dosiahnuť do roku 2030 hodnotu v rozpätí 33,1 – 33,7 %, čo presahuje cieľovú hodnotu na rok 2030 vo výške minimálne 32 %. Ďalšie investície a reformy v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov identifikované v NEKP majú potenciál tento podiel ešte zvýšiť. V súvislosti s energetickou efektívnosťou je potrebná vyššia ambícia na dosiahnutie cieľovej hodnoty na rok 2030.[128] Hoci konečné plány a opatrenia naplánované na úrovni EÚ dokazujú zvýšené povedomie o tejto problematike, stále treba vynaložiť značné úsilie na odstránenie tohto rozdielu. Pokiaľ by tieto vývojové trendy ovplyvnili odvetvia priamo zahrnuté do systému EU ETS alebo nepriamo s ním prepojené, mohli by znížiť dopyt po kvótach. Stimuly systému EU ETS v súvislosti s cenou uhlíka zasa prispievajú k dosahovaniu národných cieľov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti stanovených v NEKP.

---

126 Posúdenie súhrnného vplyvu NEKP [COM(2020) 564 final] je k dispozícii na adrese: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0564&from=EN.
Individuálne posúdenia Komisie jednotlivých NEKP sú k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-strategy/national-energy-climate-plans/individual-assessments_en.

127 Belgicko, Cyprus, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko a Malta.

128 Stále chýba 2,8 percentuálneho bodu v prípade primárnej energetickej spotreby a 3,1 percentuálneho bodu pri konečnej energetickej spotrebe oproti cieľu zvýšiť energetickú efektívnosť do roku 2030 aspoň o 32,5 %.

Od posúdenia konečných NEKP Komisiou v októbri 2020 urobili niektoré členské štáty vo svojich plánoch zmeny a úpravy. Podrobnejšie informácie o ich dôsledkoch sú k dispozícii v správe EÚ o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2021[129]. Všetky členské štáty sú povinné predložiť aktualizácie svojich NEKP v júni 2023 (vo forme návrhu) a v roku 2024 (konečné plány). Tieto aktualizácie by mali vyjadrovať zvýšenú ambíciu v súlade s cieľom EÚ znížiť čisté emisie GHG do roku 2030 aspoň o 55 % oproti roku 1990 vrátane prípadného zohľadnenia vyšších cieľov v oblasti energetickej efektívnosti do roku 2030 (úspory konečnej a primárnej energetickej spotreby vo výške 36 – 39 %) a energie z obnoviteľných zdrojov (40 % obnoviteľných zdrojov v energetickom mixe EÚ), ktoré navrhla Komisia v balíku právnych predpisov na plnenie Európskej zelenej dohody. Komisia posúdi všetky aktualizované návrhy plánov do konca roka 2023 a konečné plány do konca roka 2024.

9. ZÁVERY A VÝHĽAD DO BUDÚCNOSTI

Vo fáze 3 systému EU ETS (2013 – 2020) klesli emisie GHG z výroby elektrickej energie a priemyselných zariadení, na ktoré sa systém vzťahuje, o takmer 29 %[130], čo prispelo k celkovému poklesu približne o 43 % od zavedenia systému v roku 2005. Hoci značný pokles emisií v roku 2020 o 11,4 % možno nepochybne pripísať veľkému rozsahu účinkov pandémie ochorenia COVID-19, prejavil sa aj v ďalšom roku v takmer neprerušovanom trende medziročného poklesu emisií vo fáze 3. Je to odrazom trendov dekarbonizácie identifikovaných najmä v oblasti výroby elektriny a tepla. Tento trend potvrdil pokles emisií pred pandémiou v roku 2019 o vyše 9 % v porovnaní s rokom 2018.

V letectve sa emisie GHG, na ktoré sa vzťahuje systém ETS, zvýšili v rokoch 2013 až 2019 o 27,5 %, pričom sa zvyšovali každý rok až do roku 2020, keď sa trend zvrátil vplyvom pandémie a overené emisie v porovnaní s rokom 2019 prudko klesli o 63 %. To znamená, že rok 2019 bol rokom s doteraz najvyššími emisiami z leteckej dopravy.

Legislatívne zmeny schválené vo fáze 3 na posilnenie systému EU ETS a riešenie prebytku kvót priniesli pozitívne výsledky. Od roku 2018 do roku 2019, keď začala fungovať trhová stabilizačná rezerva, prebytok výrazne klesol z 1,65 miliardy približne na 1,39 miliardy kvót. Hoci sa prebytok v roku 2020 zvýšil vzhľadom na nižší dopyt, predpokladá sa, že ďalší prebytok sa absorbuje v priebehu nasledujúcich dvoch až štyroch rokov, a tým prispeje k riadnemu fungovaniu trhu. Okrem toho sa na základe uverejneného ukazovateľa prebytku a právnych predpisov týkajúcich sa systému EU ETS pre fázu 4 (2021 – 2030) znížili aukčné objemy v roku 2021 takmer o 40 % a podobne sa znížia objemy v roku 2022.

Po tom, čo začala fungovať trhová stabilizačná rezerva, bol koniec fázy 3 poznačený nárastom dôvery účastníkov trhu, čo sa odrazilo na silnejšom signáli o cene uhlíka. V rokoch 2020 a 2021, aj napriek ťažkej hospodárskej situácii pre priemysel a leteckú dopravu v dôsledku krízy spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19, ostal signál o cene uhlíka v roku 2020 stabilný a v roku 2021 sa značne zvýšil, čo bolo ovplyvnené vysokými cenami

[129] Správa o pokroku opatrení v oblasti klímy za rok 2021, COM(2021) 951 final.
[130] Od roku 2013 do roku 2020.

plynu a očakávaním trhu týkajúcim sa dôsledkov zvýšenej ambície v oblasti klímy do roku 2030.

Vyššia cena emisných kvót viedla k podstatnému zvýšeniu celkových príjmov z obchodovania formou aukcie, ktoré dosiahli krajiny zapojené do systému EU ETS. Od roku 2012 do 30. júna 2021 presiahli tieto príjmy 83,5 miliardy EUR, pričom vyše 19 miliárd EUR sa vytvorilo v roku 2020 a takmer 14 miliárd EUR v prvej polovici roka 2021.[131] Vo fáze 3 sa celkovo použil vysoký podiel (75 %) týchto príjmov na účely súvisiace s klímou a energetikou.

Aj napriek ťažkej hospodárskej situácii v dôsledku krízy spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19 v cykloch zabezpečovania zhody v rokoch 2020 a 2021 ostala úroveň plnenia povinností v systéme EU ETS počas fázy 3 veľmi vysoká. Prevádzkovatelia zodpovední po väčšinu rokov za vyše 99 % emisií tak zo stacionárnych zariadení, ako aj z leteckej dopravy splnili svoje právne povinnosti. Štruktúra systému EU ETS bola stále stabilná a administratívne usporiadanie zavedené v zúčastnených krajinách sa ukázalo ako účinné.

Prvá dohoda o prepojení systému EU ETS s ďalším systémom – švajčiarskym systémom ETS v poslednom roku fázy 3 posilňuje zvýšenú flexibilitu a efektívnosť na oboch trhoch s uhlíkom, a to tým, že umožňuje prevádzkovateľom oboch systémov zužitkovať prínosy väčšieho trhu.

Komisia ako súčasť balíka na plnenie Európskej zelenej dohody prijatého v júli 2021 navrhuje na nasledujúce roky ďalej posilniť a rozšíriť úlohu stanovovania cien uhlíka s cieľom umožniť EÚ splnenie jej zvýšených ambícií v oblasti klímy. Systém EU ETS je naďalej základným pilierom politiky EÚ v oblasti klímy. Ďalšia správa o trhu s uhlíkom, ktorá sa má uverejniť koncom roka 2022, bude obsahovať prehľad o fungovaní systému EU ETS v prvom roku fázy 4.

[131] Údaj za rok 2020 zahŕňa EÚ27, Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Spojené kráľovstvo, zatiaľ čo údaj za rok 2021 zahŕňa len EÚ27, Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.